

Tartu Ülikool

Loodus- ja täppiseaduste valdkond

Ökoloogia ja maateaduste instituut

Geograafia osakond

Bakalaureusetöö geograafias (12 EAP)

**Eestlased maailmas ja nende käitumine diasporaa kogukondi
ühendavates Facebooki gruppides**

Mark Herman Ilumets

Juhendajad: PhD Keiu Telve

PhD Tiit Tammaru

Tartu 2021

Abstrakt

Eestlased maailmas ja nende käitumine diasporaa kogukondi ühendavates Facebooki gruppides

Tänapäeva globaliseerivas maailmas on rahvusvaheline ränne muutunud kiiremaks ja odavamaks kui kunagi varem. Inimesi, kes tegutsevad mitme riigi sotsiaalses ja kultuurilises sfääris üheaegselt nimetatakse hargmaisteks. Sotsiaalmeedia platvormid aitavad hargmaistel inimestel luua uusi suhteid sihtriigis ning säilitada häid suhteid kodumaal elavate lähedastega. Samuti aitavad sotsiaalmeedia kogukonnad tarbida mitme riigi infovälju samaaegselt. Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on anda ülevaade suurimatest väliseestlaste kogukondadest ning nende suhtlusest diasporaa Facebooki gruppides. Töö käigus viidi läbi andmete kogumine sihtriigi statistikaametilt ning vaatlus väliseestlaste Facebooki gruppides. Tulemustest võis järeldada, et lähte- ja sihtriigi statistika erineb oluliselt ning erinevused tulenevad andme kogumise metoodikast. Vaatluse tulemuseks tekkis ülevaade väliseestlaste kogukondade suhtlusest ning nende iseloomust.

Märksõnad: Facebook, hargmaisuus, rahvusvaheline ränne, IKT

CERCS kood: S230 - Sotsiaalne geograafia

Abstract

Estonians abroad and their behaviour in diaspora Facebook groups

In today's globalized world international migration has become faster and cheaper than ever before. People who are active in the social and cultural spheres of several countries at the same time are defined as transnational. Social media platforms help transnational people establish new contacts in their country of destination as well as preserve good relationships with their families and friends at home. Social media communities also enable people to access the information fields of different countries simultaneously. The purpose of this research is to provide an overview of the largest expatriate Estonian communities and of their interaction within the diaspora Facebook groups. The research involved collecting data from the statistics institutions of the countries of destination and observing the activities of the Facebook groups of expatriate Estonians. It can be concluded from the results of the research that there are considerable differences between the statistical data of the country of origin and that of the country of destination, and the differences arise mainly from the use of different methodology of data collecting. The results of the observation were formulated into an overview of the communication within the Estonian expatriate communities and of their characteristics.

Keywords: Facebook, transnationalism, international migration, ICT

CERCS code: S230 - Social geography

Sisukord

Sissejuhatus	5
1. Teoreetiline ülevaade	7
1.1 Rahvusvaheline ränne ja diasporaa.....	7
1.1.1 Migratsiooni trendid maailmas ja Euroopas.....	8
1.1.2 Välisrände suundumused Eestis	9
1.1.3 Hargmaisus ja hargmaistumine	11
1.2 Sotsiaalmeedia osatähtsus diasporaa jaoks	13
1.2.1 Ühenduse hoidmine läbi internetiplatvormide	14
1.2.2 Suhtlus Facebooki gruppides	15
2. Andmed ja metoodika	17
2.1 Andmete kogumine ja analüüs	17
2.2 Vaatlus	18
2.2.1 Valim.....	19
2.2.2 Eetika.....	20
3. Tulemused ja arutelu	22
3.1 Eestlaste arv maailmas.....	22
3.1.1 Sotsiaalmeedia gruppide suuruse ja statistika suhe	28
3.2 Eestlaste suhtlemine Facebooki gruppides	31
3.2.1 Facebooki gruppide iseloomustus	31
3.2.2 Eestlastega kontakti otsimine	34
3.2.3 Jagatud rõõmud ja mured	40
3.2.4 Eesti ja eestlusega seotud teemad.....	41
Kokkuvõte	43
Summary	45
Kasutatud kirjandus.....	47
Lisad.....	51

Lisa 1. Statistikaametitele saadetud päringu näide	51
Lisa 2. Siseministeeriumi andmed.....	52
Lisa 3. Vaatlusküsimused	54
Lisa 4. Mõttekaardi väljavõte	55
Lisa 5. Postitus Eestlased Soomes Facebooki grupis	56
Lisa 6. Eestlased Soomes postituse all olev kommentaarium	57

Sissejuhatus

Rahvusvaheline ränne on muutunud viimasel sajandil kiiremaks ja populaarsemaks tänu rändekulude langemisele ja võimalusele jääda ühendatuks kodumaaga ka välismaal elades. Üldiselt rännatakse perekonna, õppimise või paremate töövõimaluste pärast. Informatsiooni ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) areng on muutnud sotsiaalmeedia oluliseks vahendiks rahvusvaheliste migrantide jaoks. Globaliseerumise tõttu on hargmaisus ehk transnatsionaalsus uus domineeriv rändetüüp (Dekker & Engbersen, 2013). Üks levinum hargmaisuse definitsiooni on protsess, kus immigrandid loovad uusi suhteid sihtriigis ning hoiavad suhteid lähteriigis elavate inimestega, sidudes kokku lähteriigi ja sihtriigi üheks sotsiaalseks sfääriks, mis ületab geograafilisi, kultuurseid ning poliitilisi piire (Basch, 2005). Avatud ühiskonnas on ideede, tööjõu ja toodete müümine ning vahetamine muutunud kiiremaks kui kunagi varem. Tänapäeval ei saa sageli enam rääkida ettevõttest ja perest kui ainult ühe riigiga seotud nähtusest. (Ahas & Terk, 2017)

Ajalooliselt on rahvusvaheline ränne tähendanud inimese täielikku või suureosalist eemaldumist oma päritolumaast ning selle kultuurist. Tänapäeval pakuvad sotsiaalmeedia kanalid võimalust migrantidel jääda ühendatuks oma kodumaa ning selle infosfääriga. Võimalus säilitada häid suhteid ja tugevat kontakti päritolumaaga on lihtsustanud rahvusvahelist rännet. Sotsiaalmeedia loob rändajate võrgustikke ja toimib hüppeplatvormina ehk lihtsustab uues elukohas töö, kodu ning tutvuste leidmist (Dekker & Engbersen, 2013). Käesolevas töös käsitletakse väljaspool oma koduriiki viibivaid inimeste kogukondi kui diasporaad. Sotsiaalmeedia diaspora gruppides on võimalik uutel migrantidel küsida sama taustaga inimestelt abi ja informatsiooni. Sageli on paljud sama grupi liikmed juba sihtriigi ühiskonda sisenemise protsessi läbi teinud ning jagavad informatsiooni kaasmaalastega. Samas võib sotsiaalmeedial olla ka negatiivne mõju migrantidele ning sihtriigi ühiskonnale. Sihtriiki integreerumise asemel, võivad migrandid jääda tarbima kodumaa meediat ja kultuuri (Ahas & Terk, 2017).

ÜRO prognooside järgi langeb Euroopa rahvaarv 2100. aastaks 190 miljoni võrra, kui välja jätta sisserändest tulenevad positiivsed rändevood. Selge on see, et sisseränne on peamine Euroopa rahvaarvu vähenemise ja vananemise pidurdaja. Sellegipoolest ei ole immigratsioon pikaajalises perspektiivis jätkusuutlik lahendus. Eesti rändesaldo on 2015. aastast olnud positiivne, kuid sageli on väljaränne ebaproportsionaalselt kujutatud, kuna tihti inimene ennast

koduriigist välja ei kirjuta. Eesti iive kriisist paranemiseks oleks vajalik välismaal elavate eestlaste naasmine. (Tammur, Tammaru, & Puur, 2017)

Selle jaoks on vaja välismaal elavaid eestlasi paremini mõista. Üheks võimaluseks on sotsiaalmeedia diasporaa gruppide vaatlemine, et sõnavõttude alusel aru saada nende käitumismustritest. Paljude eelnevate uurimuste autorid on täheldanud sotsiaalmeedia kanalite tähtsust diasporaa jaoks. Tänu sotsiaalmeedia kanalitele on võimalik pidada sidet lähedastega, leida uusi kontakte ja tarbida gruppides jagatavat informatsiooni. Sellegipoolest on väga vähe uuritud Facebooki grappe süvitsi. Vähe on teada sellest, millest postitatakse sotsiaalmeedia diasporaa gruppides ning millest diskuteeritakse. Töö eesmärk on välja uurida, kus väliseestlased asuvad, millest eestlased sotsiaalmeedia gruppides räägivad, mida postitavad ja kuidas hoiavad eestlust üleval.

Käesolevas bakalaureusetöös on kolm uurimisküsimust:

1. Millised on suuremad eestlaste kogukonnad maailmas sihtriigi statistikaametite järgi?
2. Millised on suuremad välismaa eestlaste Facebooki kogukonnad?
3. Kuidas väljendub hargmaisus välismaa eestlaste Facebooki gruppides?

Töös on kasutatud kahte uurimismeetodit: kvantitatiivne andmete kogumine ja analüüs ning kvalitatiivne sotsiaalmeedia gruppide vaatlus. Andmete kogumiseks kasutati sihtriigi riiklike statistikaametite veebilehekülgi ning vajadusel saadeti päringuid. Mõne riigi puhul oli siiski mõistlikum kasutada Eesti Siseministeeriumilt saadud andmeid ning Ukraina eestlaste arvu jaoks koostati hinnang, kasutades eelnevate aastate andmeid. Kvalitatiivses osas vaadeldi kümmet populaarsemat väliseestlaste Facebooki gruppi ning koostati vaatlustabel, mida hiljem analüüsiti.

Bakalaureusetöö on jaotatud neljaks sisuliseks osaks. Esimeses peatükis antakse teoreetiline ülevaade rahvusvahelisest rändest ja diasporaast ning sotsiaalmeedia osatähtsusest diasporaa kogukondade jaoks. Teises peatükis antakse ülevaade töös kasutatud andmetest ja nende kogumisel kasutatud meetoditest. Kolmanda peatüki saab jaotada kaheks eraldiseisvaks sisuliseks osaks - eestlaste arv maailmas ja eestlaste suhtlemine Facebooki gruppides. Esimeses alapeatükis võrdlen kogutud statistikat olemasolevaga. Samuti arutletakse Facebooki grupi ja reaalse arvu suhte üle. Teises alapeatükis antakse ülevaade väliseestlaste suhtlusest Facebooki gruppides ning iseloomustatakse kahte suurimat Facebooki gruppi lühidalt.

1. Teoreetiline ülevaade

Teoreetiline ülevaade on jaotatud kaheks peatükiks. Esimene peatükk rahvusvaheline ränne ja diasporaa defineerib rahvusvahelise rände, migrandi ja diasporaa lähtudes eelnevatele uurimustele. Seejärel antakse ülevaade rände trendidest maailmas ja Euroopas, millele järgneb lühike iseloomustus Eesti välisrände suundadest ajalooliselt ja tänapäeval. Peatüki lõpus avatakse hargmaisuse olemust ning eestlaste, kui ka ülejäänud maailma globaliseerumisest tingitud hargmaistumist. Teises peatükis räägitakse sotsiaalmeedia gruppidest ning nende olulisusest tänapäeva diasporaa kogukondade jaoks. Migrandid hoiavad ühendust läbi internetiplatvormide ning tarbivad kodumaa infosfääri ka välismaal olles. Lõpetuseks antakse ülevaade Facebookis toimuva suhtluse olemusest varasemates uurimistöödes.

1.1 Rahvusvaheline ränne ja diasporaa

Rahvusvaheline ränne on keeruline nähtus, mis mõjutab tugevalt siht- ja lähteriigi majanduslikke ja sotsiaalseid valdkondi tänapäeva tihedalt seotud maailmas. Migrandil ei ole ühtegi ainuõiget ja universaalselt kasutatavat definitsiooni. Ühinenud Rahvaste Organisatsioon defineerib rahvusvahelist migranti, kui inimest, kes vahetab oma tavalise elukohta riiki (United Nations, 1998). Üldiselt käsitletakse migranti, kui inimest, kes rändab ühest asukohast vabatahtlikult teise, juhindudes oma huvidest. Lühiajalist migranti defineeritakse, kui inimest, kes on väljaspool oma tavalist elukohta elanud vähemalt kolm kuud, kuid mitte rohkem kui üks aasta ning pikajaline migrant on inimene, kes on elanud väljaspool oma tavalist elukohta üle ühe aasta (United Nations & Nations, 2019). Rände põhjuseid on palju, kuid valdav osa migrantidest rändab töö, perekonna või õppimise eesmärgil. Rahvusvaheline ränne on muutunud kiiremaks ja populaarsemaks enamjaolt tänu rändekulude langemisele, maailma avatusele ja võimalusele jääda ühendatuks kodumaaga ka välismaal elades. Vastupidiselt on ka palju vabatahtliku rännet takistavat tegurit nagu majanduslik olukord, ebavõrdsus, vägivald ja konfliktid, millele on eelmise aasta seisuga lisandunud ka koroonaviiruse COVID-19 pandeemia, mille tõttu rahvusvaheline ränne mõneks ajaks osaliselt seiskus. (United Nations, 2018)

Käesolevas töös käsitletakse väljaspool oma koduriiki viibivaid inimeste kogukondi kui diasporaad. Algselt tähendas diasporaa juutide vabatahtliku ja loomulikku laiali valgumist Jeruusalemmast, kuid tänapäeval kasutatakse seda terminit migratsiooni ja hargmaisuse

sünonüümina (Edwards, 2007). Diasporaa on töö kontekstis eestlaste vabatahtlik ränne välisriikidesse.

1.1.1 Migratsiooni trendid maailmas ja Euroopas

Rahvusvaheliste migrantide arv on viimase 45 aasta jooksul kasvanud. Hinnanguliselt elas 2015. aastal 244 miljonit inimest oma sünniriigist väljaspool, mis on 100 miljonit rohkem kui 1990. aastal ja kolm korda rohkem kui 1970. aastal, mil see oli 84 miljonit. Rahvusvaheliste migrantide arv on selle aja jooksul kasvanud, kuid proportsionaalselt on migrantide osakaal kasvanud 2,3% 1970. aastal vaid 3,3%-le protsendile maailma rahvaarvust aastal 2015. Valdav enamus inimestest elab jätkuvalt samas riigis, kus nad sündisid. (United Nations, 2018)

2015. aastal oli migrantidest 72% tööealised (20 - 64 aastased), 15% nooremad kui 20 ja 12% vanemad kui 65. Rahvusvaheliste migrantide sooline jaotus on üsna võrdne - 52% on mehed ja 48% naised. Kõikidest maailma migrantidest elas 2015. aastal Euroopas 31%, Aasias 31% ja Põhja-Ameerikas 22%. Migrantid moodustasid 15% Põhja-Ameerika ja 10% Euroopa elanikkonnast. Ameerika Ühendriigid on olnud rahvusvaheliste migrantide peamine sihtriik alates 1970. aastast. Teine migrantide sihtriik on olnud 2005. aastast Saksamaa, kus oli 2015. aastal 12 miljonit migranti. Umbes pooled rahvusvahelised migrantid on pärit Aasiast, täpsemalt Indiast, Hiinast, Afganistanist, Bangladeshist ja Pakistanist. Teine suurim migrantide voog tuleb Mehhikost. Umbes 64% (157 miljonit) rahvusvahelistest migrantidest elas 2015. aastal kõrge sissetulekuga, 31% (77 miljonit) keskmise sissetulekuga ning 5% (9 miljonit) madala sissetulekuga riikides. (United Nations, 2018)

Euroopa Liidu maades elavatest migrantidest on 48% pärit mõnest teisest liidu riigist ning 52% väljastpoolt Euroopa Liitu. Väljastpoolt tulnud migrantid on pärit Aasiast (20% kõikidest sisseännanutest), Aafrikast (17%), Lõuna-Ameerikast ja Kariibi piirkonnast (9%), Põhja-Ameerikast (1,5%) ning Okeaniast (0,5%). Põhja-Euroopasse sisseännanutest on kolmandik pärit Euroopa Liidu riikides, kolmandik Aasiast, 10% muudest Euroopa riikidest ja umbes 10% Aafrikast. Lääne- ja Lõuna Euroopas elavate migrantide päritolu jaotus on sarnane Põhja-Euroopaga. Lääne-Euroopas on natuke rohkem Aafrikast pärit migrante ja Lõuna-Euroopas on aasialaste asemel palju Lõuna-Ameerika migrante. Ida-Euroopa migrantidest on peaaegu 60% pärit muudest Euroopa riikidest ja kolmandik pärit Euroopa Liidust. (Puur & Sakkeus, 2017)

Euroopa olulisemad rändevood on Euroopa-sisene tööränne ja sisseänne arenguriikidest peamiselt majanduslikel põhjustel. Enamikes Euroopa riikides, kõige enam Lääne- ja Põhja

Euroopas oli rändesaldo positiivne. Seevastu oli üldjuhul Ida-Euroopa riikides rändesaldo negatiivne. Eesti, Iirimaa, Island, Kreeka, Slovakkia ja Sloveenia on 2016. aastast positiivse rändesaldoga riigid. Üldiselt eksisteerib olukord, kus halvema heaolu ja majandusliku seisuga Ida-Euroopa riikidest toimub väljaränne parema heaoluga Lääne- ja Põhja Euroopa riikidesse. Samuti eelistavad arenguriikidest Euroopasse rännanud migrandid Lääne-Euroopa ja Skandinaavia riike. (Anniste, 2018)

ÜRO prognooside järgi tekivad Euroopa demograafias 21. sajandil suured muutused. Arvestades ainult Euroopa enda rahvastiku potentsiaali, langeks rahvaarv 2100. aastaks 190 miljoni võrra. Euroopa moodustaks selleks hetkeks vaid 5% maailma rahvastikust. Samaks ajaks oleks pensioniealiste ja tööealiste suhe muutunud kaks korda suuremaks, mille tõttu oleks praeguse pensionipoliitika hoidmine tõenäoliselt võimatu. Prognoosi juures tasub veel märkida, et tegemist ei ole pessimistliku stsenaariumiga. Eeldatakse, et Euroopas sündimus kasvab praeguselt 1,6 lapselt naise kohta 1,8 lapsele. (United Nations, 2015) Sisseränne on paljudes Euroopa riikides üks väheseid, kui mitte ainuke, vananemise ja rahvaarvu vähenemise pidurdaja. Samas ei ole immigratsioon pikaajalises perspektiivis jätkusuutlik lahendus, sest ka sisserännanud inimesed vananevad ja nende sündimus on enamjaolt sarnane sihtriigi sündimusele. Sisserändega jätkusuutlikkuse tagamiseks peaks iga aasta sihtriiki saabuma aina rohkem noori ja sisseränne peaks iga aasta olema suurem kui eelmine aasta. Riikidel tuleb rakendada aktiivsem rändepoliitika. (Puur, 2017)

Sama prognoosi järgi langeb Eesti rahvastik sarnaselt ülejäänud Euroopale ja sajandi lõpuks oleks eestlasi natuke alla miljoni. Eesti rahvastikule on omane veel üks suhteliselt haruldane asjaolu – Eesti on üks vähestest riikidest, mille rahvaarv ei ole saavutanud Teise maailmasõja eelset taset. Vastupidiselt on Eesti rahvaarv viimase 30 aasta jooksul kahanenud veerandi miljoni võrra. (Katus & Puur, 2006)

1.1.2 Välisrände suundumused Eestis

Eestlastel on ajalooliselt suur diasporaa olnud Venemaal. 1990. aastaks oli see vähenenud, siis elas Venemaal 46 000 eestlast (Kulu, 1992). Ajalooliste väljarännete tulemusena on tekkinud eestlaste diasporaakogukonnad esiteks 19. sajandil toimunud esimese rändelaine mõjul Venemaale ning II maailmasõjaaegse teise väljarändelaine mõjul läänერიikidesse eesotsas Rootsi, Saksamaa, Ameerika Ühendriikide, Kanada ja Austraaliaga. Peale Eesti taasiseseisvumist lahkusid paljud venelased tagasi Venemaale ning uue riigi kasinate

tingimuste ja kerge reisivõimaluste tõttu rändasid eestlased jällegi lääneriikidesse. Aastaks 2000 oli Venemaal elavate eestlaste arv langenud 28 000-le, mis oli ainult natuke suurem Kanada ja Ameerika Ühendriikide eestlaste kogukondadest. Väljaränne suurenes 2004. aastal, kui Eesti astus Euroopa Liitu. Rännati eelkõige Soome, Rootsi, Suurbritanniasse ja Iirimaa. Tänu sellele asub 2014. aastast suurim väliseestlaste kogukond Soomes, mis on populaarseim sihtkoht väljarändajate hulgas tänaseni. Eesti Statistikaameti andmete järgi elas 2015. aastal välismaal 120 000 eestlast, mis on umbes 10% kõikidest eestlastest. (Kumer-Haukanõmm & Telve, 2017)

Rahvusvaheline ränne suundub tavaliselt madalama sissetulekuga maadest kõrgema sissetulekuga maadesse. Maailma mastaabis kuulub Eesti kõrgema sissetulekuga riikide rühma keskpaika. Eestisse rändavad inimesed tavaliselt madalama heaoluga ja lähemal paiknevatest riikidest. Väljaränne toimub tavaliselt Eestist kõrgema sissetulekuga riikidesse. Ajaperioodil 2000–2015 Eestisse rännanud inimestest 58% tulid Euroopast (välja arvatud endised Nõukogude Liidu riigid), millest suurem osa olid naasvad eestlased ja 32% tulid endistest Nõukogude Liidu riikidest. Eesti väljarändest 85% suundus Euroopa riikidesse ja ainult 9% endise Nõukogude Liidu riikidesse. Peaaegu 2/3 kõikidest väljarännanutest läks Soome. Kõige aktiivsemalt rändavad noored täiskasvanud, sellest tulenevalt annab suur väljaränne lähteriigi rahvastiku vananemisele hoogu juurde ning pidurdab sihtriigi vananemist. Üldiselt rändavad Ida-Euroopa riikidest kõrgharitud spetsialistid kõrgema sissetulekuga ja parema heaoluga riikidesse. Eesti on selles aspektis selge erand – Eestist lahkuvad inimesed on pigem põhiharidusega inimesed, kes ei ole riigi üldisest arengust osa saanud. (Tammur, Tammaru, & Puur, 2017)

Välismaale tööle minevate eestlaste seas on muutunud populaarseks pikemaajaline viibimine välismaal. Inimestest, kes 2006. aastal soovisid välismaale tööle minna, tahtis 43% viibida välismaal kuni aasta, 2010. aastal oli selliseid inimesi 36% ning 2013. aastal vaid 26%. Ajutise töörände asemel soovivad rändepotentsiaaliga inimesed jääda välismaale kauem kui aasta või isegi alatiseks. Alatiseks tahtis välismaale elama minna 23% välismaale tööle minna soovijatest 2013. aastal. Pikemaajalise rände poolt olid need inimesed, kes väitsid, et neil on kindel plaan Eestist väljapoole tööle minna. Need on tööeas (25-64) inimesed, noored (15-24) inimesed näevad välismaal töötamist kui lühiajalist rännet. Mida kõrgema haridustasemega inimene, seda suurem soov välismaale alatiseks elama ja töötama minna. Üldiselt on välismaale tööle minemise soov kõrgem madalama haridustasemega inimeste seas. (Tarum, 2014)

Alates 2015. aastast on Eesti rändesaldo olnud positiivne. Sellist rändepööret on mõjutanud neli tegurit (Tammur, Tammaru, & Puur, 2017):

- Peamises rändeeas (20–40) olevate inimeste arv muutub Eestis iga aasta väiksemaks, ehk väljaränne väheneb juba sellepärast, et eestlaste rändepotentsiaal kahaneb.
- Osa juba eelnevalt väljarännanud eestlasi naaseb Eestisse, tõstes sellega sisserännet.
- Sotsiaalne ja majanduslik heaolu on Eestis 21. sajandil tõusnud, mis on tõstnud riigi atraktiivsust.
- Rändepoliitikas läbiviidud muudatused, mille peamiseks eesmärgiks on tekitada vajalikku tööjõu sisseränne.

Samas kipub rändestatistikas sageli väljaränne olema ebaproportsionaalselt kujutatud. Sisserände puhul peab inimene ennast sihtriigi registrisse kandma, kuid koduriigist ei taheta ennast välja kanda, kui peaks tekkima juhus, et peab kodumaale naasma. Eestis on väljarände registrisse kandmata jätmise määr umbes 30% ja sellest tulenevalt võib 2015–2019 aasta positiivne rändesaldo olla palju väiksem. (Tammur, Tammaru, & Puur, 2017)

1.1.3 Hargmaisus ja hargmaistumine

Viimase paarikümne aasta jooksul on transnatsionalismi mõiste kiiresti levinud üle distsiplinaarpiiride. See on omastatud antropoloogide, sotsioloogide, politoloogide, geograafide ja muude teadlaste poolt. Antud mõiste ja kontseptsiooni esiletõus mitmetes eri teadusvaldkondades on tekitanud ka kasvava ebaselguse. Erinevates teadusvaldkondades kasutatakse transnatsionaalsuse mõistet sageli olenevalt olukorrast teisiti ja nii on selle tähendus muutunud ajaga aina hägusamaks. (Smith, 2017) Transnatsionaalsuse mõiste on ajan muutuv ning seetõttu tegevused, tavad ja käitumised, mida peetakse transnatsionaalseks on suuresti sõltuvad teadlastest ja nende poolt kasutatavatest meetoditest ning materjalidest (Tedeschi *et al.*, 2020).

Laialt levinud hargmaisuse definitsiooniks on olukord, kus migrandid tekitavad uusi suhteid sihtriigis ning samal ajal hoiavad pidevat kontakti lähteriigis elavate inimestega. Sellest tulenevalt ühinevad lähte- ja sihtriigi sotsiaalsed sfäärid, ületades geograafilisi, poliitilisi ning kultuurseid piire. Hargmaine inimene on keegi, kes on seotud mõlema riigi poliitilise, religioosse, sotsiaalse- ja majandusliku sfääriga. Sellised isikud teevad otsuseid, tarbivad ja loovad siht- ja lähteriigi ühiskonnas. (Basch, 2005)

Veel on välja pakutud, et hargmaisuus on üks globaliseerumise komponente. Selle kohaselt on inimene hargmaine, kui ta tegutsemised sotsiaalses, majanduslikus või poliitilises sfääris tekitavad tihedamat suhtlust ja seotust teiste riikide või kontinentidega. (Klingenberg *et al.*, 2020) Sellise definitsiooni järgi võib tekkida küsimus - kas praeguses informatsiooni ajastus on keegi meist üldse täielikult mitte transnatsionaalne (Tedeschi *et al.*, 2020).

Antud töös lähenetakse hargmaisusele eelkõige kultuurilisest ja sotsiaalsest vaatenurgast. Sotsiaalkultuuriliseks saab lugeda kõiki tegevusi, mille kaudu vahetatakse ideid ja tähendusi. Hargmaine inimene kannab üle kodumaa tavalisi sihtriiki ja sihtriigi tavasid kodumaale. Sellised sotsiaalkultuurilised mõtete ja tähenduste ülekandmised toimuvad sageli siis kui inimene külastab oma kodumaad. Viimase aja kommunikatsiooni ja tehnoloogia arenguga on populaarsemaks muutunud e-kirjade, videokõnede ja sotsiaalmeedia vahendusel lähedastega suhtlemine, mis on muutnud sotsiaalkultuurilised ülekanded veel sagedasemaks. (Lima, 2010)

Tänapäeva globaliseeruv maailm annab inimestele ja ettevõtetele võimaluse tegutseda mitmes riigis samal ajal, müües ja vahetades ideesid, tööjõudu ja tooteid aina avatumas ühiskonnas. Pere ja ettevõtte mõisted muutuvad hargmaistumise tagajärjel ülemaailmseks. Tihtipeale ei ole enam võimalik käsitleda ettevõtet või perekonda kui ainult ühe riigiga seotud nähtust. Välismaal elavad hargmaised kogukonnad saavad tänu kiirele ja odavale transpordile ning kommunikatsiooni tehnoloogiale pidada sidet kodumaal elavate lähedastega. Teisalt võib selline vahetu suhtlus olla ka probleemiks. Integreerumise asemel valivad paljud migrandid pigem oma kultuuri ja traditsioonid. (Ahas & Terk, 2017) Sotsiaalmeediat kasutades hoiavad inimesed kontakti samast rahvusest lähedaste ja sõpradega kodumaal ning sihtriigis, mille tulemusena ei integreeruta uude ühiskonda (Komito & Bates, 2009). Eestis näeme sarnast olukorda venekeelse kogukonna näitel. Venekeelsete eestlaste tahtmatus lõimuda Eesti ühiskonda on suur probleem, mille tagajärjel tekib suur ebavõrdsus vene- ja eestikeelsete kogukondade vahel. Samas tahaks enamus meist hoida oma traditsioone ja tõekspidamisi välismaale rännates. Eesti iive tõstmiseks on vajalik välismaal elavate eestlaste naasmine kodumaale. (Ahas & Terk, 2017)

Riikidevahelisel rändel ja hargmaistumisel võivad olla negatiivsed tagajärjed lähedastele ning keskkonnale. Inimesed, kes on säilitanud head suhted lähedastega kodumaal ning leidnud välismaal uue kogukonna, peavad rännet positiivseks sündmuseks. Oma kultuuri ja traditsioonide hoidmine, kuid ka kohalike kogukondadega läbisaamine ning nendesse kuulumine tõstab sisse- ja väljarännanute elukvaliteeti ja väljavaadet. Need, kellel on nõrgemad sidemed kodumaaga, tunnevad ka sageli, et nad ei kuulu kohalikku kogukonda. Tekib olukord, kus

inimene tunneb, et ta ei kuulu ühtegi kogukonda. Inimeste tahe elada hargmaist elu kahaneb vanemaks jäädes, kuna selleks vajalikku tihedat reisimist on aina raskem teostada. (Zontini, 2014)

1.2 Sotsiaalmeedia osatähtsus diasporaa jaoks

Sotsiaalmeedia kanalid ja veebirakendused võimaldavad kasutajatel leida informatsiooni või suhelda teiste inimestega. Kõige populaarsem ja kasutajate arvult suurim sotsiaalmeedia rakendus on Facebook. Sarnase funktsiooniga sotsiaalmeedia kanaleid on sadu. Populaarsemate seas on Twitter, Youtube, MySpace, Orkut ning veebiblogid nagu Blogger ja Wordpress. Informatsiooni jagamiseks ja leidmiseks on populaarsed ka veebipõhised entsüklopeediad nagu Wikipedia. Kõik eelnevalt mainitud sotsiaalmeedia kanalid töötavad tänu inimeste soovile jagada teavet teiste kasutajatega. Inimesed saavad tekitada uut sisu ning seda teistega jagada kiiremini kui kunagi varem, mille tõttu on sotsiaalmeedia kanalid suure tähtsusega informatsiooni keskused, kus teabe teke ja levik on eksponentsiaalne. Enamus sotsiaalmeedia rakendustest on tasuta kasutatavad kuigi need on kommertsettevõtted. (Oiarzabal, 2012)

Facebookis on võimalik gruppide loomine, mis on sageli seotud mingi kindla temaatika või huviga. Facebooki grupid, mis on mõeldud kindlast riigist pärit inimestele, kes asuvad teatud sihtriigis võib kutsuda diasporaa gruppideks. Diasporaa gruppe tehakse Facebooki tulenevalt selle populaarsusest ja lihtsusest. Iga kasutaja võib teha grupi ning määratleda selle reeglid ja administraatorid. Diasporaa gruppide populaarsus on tingitud mitmest tegurist. Esiteks need grupid on avatud või liikmeks saamiseks peab kasutaja vastama paarile administraatori poolt kehtestatud kontrollküsimusele. Teiseks on grupiga liitumine tasuta ning tavaliselt ei pea kasutaja ennast kuidagi identifitseerima. Lisaks eelnevalt mainitule, ei pea kasutaja otseselt osalema grupi tegevustes või vestlustes ja võib passiivselt postitusi vaadelda ning informatsiooni tarbida. Facebookis grupis olevad diasporaa liikmed saavad teiste liikmetega suhelda kiirelt ning asukohast olenemata. Enamjaolt on nendes gruppides jagatav seotud antud inimeste grupiga ja asukoha riigiga, mille tõttu on informatsioon sageli kasulik kõikidele liikmetele. (Oiarzabal, 2012)

1.2.1 Ühenduse hoidmine läbi internetiplatvormide

Enne tänapäevast tehnoloogilist arengut tähendas rahvusvaheline ränne sageli migrandi täielikku eemaldumist oma päritolumaast ning selle kultuurist. Migrantide sotsiaalsed sidemed perekonna ja lähedastega sageli katkesid. Kirjade saatmine ja hiljem rahvusvahelised telefonikõned aitasid pidada kontakti pere ja sõpradega kodumaal, kuid antud side pidamise vahendid ei ole sugugi vahetud. Internet pakkus algselt e-posti, kõnede ja sõnumite saatmise võimalust. Need suhtlusviisid digitaliseerisid varasemad suhtlusvormid, muutes vahetu kontakti pidamise odavamaks, sagedasemaks, kiiremaks ja meediumirikkamaks. Kunagine arusaam, et inimene kas assimileerub sihtriigi ühiskonda või naaseb lähteriiki on iganenud. Globaliseerumise tõttu on hargmaisuus domineeriv rändetüüp. (Dekker & Engbersen, 2013)

Tänapäeva informatsiooni- ja kommunikatsioonivoogude kiirused ning mahud on tohutult suurenenud ning kujundavad meie igapäevaelu üha suuremal määral (Wellman, 2001). Internet on viimastel aastakümnetel arenenud sotsiaalseks keskkonnaks, mis toob kokku miljoneid inimesi üle kogu maailma (O'Reilly, 2005). Üks sellise arengu kõrvalmõju on suhtlemise laienemine grupele. Algselt üks ühele suhtlemine on asendunud grupiga, mis annab meile juurdepääsu suuremale hulgale isikutele, kellega oleme nõrgalt seotud, kui üldse. Moodustunud sidemed on võimalik sotsiaalmeedia kanaleid kasutades tugevdada ja arendada sõprussuheteks, mis omakorda lihtsustavad rahvusvahelist rännet (Dekker & Engbersen, 2013; Haythornthwaite, 2002). Interneti kasutajad toodavad ja tarbivad suurel hulgal sisu. Muutused inimeste vahelises suhtluses, informatsiooni jagamises ja inimeste liikumises ühest paigast teisse on tihedalt seotud sotsiaalmeedia rakenduste sotsiaalsõrgustikega. Uued ja sageli tasuta kasutatavad sotsiaalmeedia rakendused on olulised eriti migrantide jaoks, kes on tulnud võõrasse ühiskonda. Antud rakendused annavad migrantidele võimaluse säilitada häid suhteid ja tugevat kontakti päritolumaal olevate lähedastega. Samuti tekib võimalus tarbida informatsiooni ning osaleda vestlustel, mis on seotud kodumaal päevakorras olevate sündmustega. (Komito, 2011)

Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia ja täpsemalt sotsiaalmeedia areng on lihtsustanud rahvusvahelist rännet. Suhtlemine on muutunud odavamaks, tihedamaks ja meediumirikkamaks. Sotsiaalmeedia pakub potentsiaalsele rändajale võimaluse tekitada uusi sidemeid või leida teavet sihtriigi tööturu, kinnisvara või muude oluliste teemade kohta. (Dekker & Engbersen, 2013)

Sageli leiab populaarsetest sotsiaalmeedia rakendustest nagu Facebook grupi välismaal elavate kaasmaalaste kohta. Antud gruppides olevad liikmed on juba sihtriigi ühiskonda sisenemise protsessi läbi teinud ning tõenäoliselt jagavad informatsiooni teepeal kohatud probleemidest ja lahendustest ka rändamisest huvitatud inimestele.

1.2.2 Suhtlus Facebooki gruppides

Oiarzabal (2012) uuris baskide sotsiaalmeedia diasporaa gruppe, et välja selgitada, kuidas informatsiooni ja kommunikatsiooni tehnoloogiad mõjutavad rahvusvahelisi diasporaa gruppe. Baskid on rahvas Hispaania ja Prantsusmaa piiril Baskimaal, kellest umbes neljandik räägib baski keelt. Küsitluse tulemustes tuli välja, et vastajad proovisid taastada reaalse maailmas olevaid suhteid ka Facebookis, selleks lisati sõpradeks lähedasi ja tuttavaid. Samuti suhtlevad nad sagedaselt inimestega, kellega nad on varasemalt näost näkku kohtunud. Veel suhtlesid baskid teiste baskidega, kuna nad on pärit samast piirkonnast. Päritolu samast piirkonnast tekitab usalduse inimeste vahel ning tänu selle tekkisid ka uued suhted. Tõenäoliselt on kergem tekitada sõprussuhteid inimestega, kes räägivad sinuga sama keelt ja kasvasid üles samas piirkonnas. Facebooki diasporaa gruppides liikmena olles saab tarbida ka kiirelt ja efektiivselt uut informatsiooni. Antud uurimuses uuritav grupp on üldjuhul sarnane eestlastele - relatiivselt väikesel alal elav rahvus, kes räägib oma keelt. Sarnased tulemused tulevad välja ka käesoleva töö vaatluse peatükis. (Oiarzabal, 2012)

Telve (2015) uuris pendeltööd ning töö käigus vaatles Soome väliseestlaste Facebooki gruppe. Gruppides postitati palju kuulutusi, kuid räägiti ka palju seadusandlusest, igapäevaelust ja tööst. Lisaks sellele leidis ka palju uute liikmete poolt tehtud kohapealsete olude ja töövõimaluste kohta küsivaid postitusi. Liikmete hulgast eristus paarkümmend aktiivselt postitavat inimest. Samuti tarvivad väliseestlased ja pendelrändajad meediat tihti läbi Facebooki ning hoiavad ennast Eestis toimuvaga kursis (Vill, 2017).

Veel uuris lühidalt Ruhnu Facebooki gruppe Järv (2013). Ruhnu Facebooki gruppe oli kaks ning suuremas oli 243 liiget. Gruppi kasutatakse peamiselt info vahendajana ja kontaktide leidmise jaoks. Antud grupp on olemuselt diasporaalik, kuna suur osa liikmeid on ruhnurootslased ja grupis kasutatakse suhtlemiseks inglise või rootsi keelt. Teine grupp oli kinnine ning selles oli vaid 39 liiget. Suuremas grupis on küll rohkem inimesi, kuid suuremat sotsialiseerumist ja postitamist ei tehta. Samuti on grupis vaid paar aktiivset postitajat, mille

tõttu on grupi iseloom sõltuv suuresti nendest inimestest ning tervele grupile üldistusi teha ei saa.

Palju on uuritud sotsiaalmeedia kanalite olulisust diasporaa kogukondade jaoks. Eelnevate uurimuste autorid on tõdenud, et tänu sotsiaalmeedia rakendustele on migrantidel võimalus hoida vahetut sidet lähedastega kodumaal, tekitada uusi kontakte ja tarbida suurtes kogustes informatsiooni siht- ja lähteriigi kohta. Kuigi enamus eelnevatest uurimustes on leidnud sarnased tulemused sotsiaalmeedia kasulikkusest migrandi jaoks, siis sotsiaalmeedia gruppe on süvitsi vähe uuritud. Teadmised selle koha pealt, mida diasporaa gruppides postitatakse või millest räägitakse on piiratud. Nende gruppide sisu on väga vähe uuritud ning käesoleva uurimistöö üheks põhieesmärgiks on luua selgust diasporaa gruppides toimuvast.

2. Andmed ja metoodika

Käesoleva töö andmete kogumine ja analüüsimine jaotub kvantitatiivseks ja kvalitatiivseks osaks. Kvantitatiivses osas on väliseestlaste kaardistamine ja andmete kogumine. Selles osas seletatakse, kuidas käis informatsiooni kogumine ja analüüsimine. Enamus informatsioonist on kogutud otse sihtriigi statistikaametilt. Kvalitatiivseks osaks oli vaatlus, mille põhiliseks eesmärgiks oli teada saada väliseestlaste populaarsemad sotsiaalmeedia grupid ja kirjeldada milline on nendes toimuv suhtlus. Vaatluse osas räägitakse ka interneti sotsiaalmeedia gruppides läbiviidavate uurimuste eetilisest küljest.

2.1 Andmete kogumine ja analüüs

Töö kvantitatiivseks osaks on väliseestlaste arvu kaardistamine ja statistika loomine. Statistilise osa eesmärk on pakkuda antud tööle üldine pilt - kus väliseestlased paiknevad ja kui palju neid kuskil on. Informatsioon saadi eelkõige sihtriikide statistikaametilt. Valim põhineb suuresti Eesti Statistika poolt väljastatud Rahvastiku Arengu raamatul (Rosenberg, 2015). Selles raamatus on välja toodud välisriikides elavad Eesti kodanikud riigi järgi. 42. sihtkohast võeti käesoleva uurimistöö valimisse 25 kõige populaarsemat. Valimisse ei võetud kõiki 42. riiki, kuna sihtriikidelt andmete kogumine, päringute saatmine ja informatsiooni kvaliteedi tagamine oleks muutunud liiga mahukaks. Siinkohal tuleks ka mainida, et 2015. aastal 25. eestlaste arvu poolest suurimatest sihtriigidest allapoole jäänud riikides, muudes riikides ja teadmata riikides elas kokku ainult 5 853 väliseestlast või 5,6% kõikidest väliseestlastest. Seega valimisse jäänud riigid hõlmavad üle 94% kõikidest väliseestlastest.

Algselt kaardistati kõikide 25 uurimisaluse riigi riiklike statistikaametite veebileheküljed ning prooviti vajalikud andmed ise leida. Kaheteistkümne riigi statistikaametilt oli võimalik leida adekvaatset ja piisavalt uut informatsiooni. Need olid enamusest hästi arenenud Lääne- ja Põhja Euroopa riigid, kelle statistikaametite veebileheküljed olid kasutajasõbralikud ja inforohked. Ülejäänud riikide statistikaametitele saadeti päring (vt lisa 1), milles paluti eestlaste arvu riigis kõige uuemate andmete järgi ning rahvuse definitsiooni andmete kogumisel ehk kuidas nende riigis määratakse inimese päritolu või rahvus. Päringu saanud riikidest vastas seitse adekvaatse informatsiooniga ning kuus riiki ei vastanud päringule (Ameerika Ühendriigid, Iisrael, Brasiilia ja Venezuela) või informatsioon oli liiga vana (Venemaa ja Ukraina).

Järgnevalt kirjutati antud kuue riigi Eesti saatkondadele, küsides neilt sama informatsiooni ning edasisi kontakte. Kõikidelt saatkondadelt saadi kiire vastus, milles tihti prooviti anda hinnang eestlaste arvule, kuid kahjuks neil puudus vajalik informatsioon ja hinnangud olid liiga algsed, et neid arvestada. Sellegipoolest aitasid nende saadetud kirjad näha erinevate riikide omapärasid, mis aitasid aru saada potentsiaalsetest rändeteguritest. Järelejäänud riikidest ei vastanud korduvalt saadetud päringutele Venezuela, Brasiilia ja Iisrael. Ukraina ja Venemaa vastasid päringule, kuid nende andmed pärinesid 2001. ja 2010. aasta rahvaloendustest. Uurimistöö kontekstis on kõik andmed, mis jäävad 2016. aastast alla, liiga vanad, et neid kasutada. Ameerika Ühendriigid vastasid päringule, kuid vajalikku informatsiooni neil ei olnud, kuna eestlaste kohta informatsiooni ei koguta. Peaaegu kõik eelnevalt mainitud informatsioonita väljad täideti Siseministeeriumilt päringuga (vt lisa 2) saadud informatsiooniga.

Ainuke riik, mis üle jäi, oli Ukraina. Siseministeeriumi poolt saadud eestlaste arv riigis oli autori hinnangu järgi liiga väike. Ukrainas olevate väliseestlaste arvu kohta tehti prognoos. Prognoosi koostamisel eeldati, et Venemaal ja Ukrainas olevate eestlaste arv on sarnaselt muutunud. Hill Kulu raamatus „Eestlased Maailmas” on kirjas, et 1989. aastal elas Ukrainas 4 208 eestlast ja Venemaal 46 390 eestlast (Kulu, 1992). Päringu andmetel oli 2001. aastal Ukrainas 2 868 eestlast ja samal aastal Venemaal 28 113 eestlast (vt lisa 1). On teada, et Venemaal oli 2010. aastal 17 875 eestlast ja Eesti Siseministeeriumi andmetel 2021. aastal 18 940 eestlast. On näha, et Ukrainal ja Venemaal on proportsionaalselt väga sarnane eestlaste arvu langus 1989. aasta ja 2001. aasta vahel. Selle tõttu eeldati sarnast trendi ka edaspidi ning järeldati Venemaa muutused Ukrainale. Prognoosi järgi peaks 2021. aastal Ukrainas elama 1 717 eestlast. Siseministeeriumi andmete kohaselt elab samal aastal Ukrainas vaid 556 eestlast.

2.2 Vaatlus

Välismaal pikaajaliselt elavate eestlaste kohta andmete kogumine andis üldpildi, kus eestlased paiknevad ja palju neid on. Järgnevalt viidi läbi vaatlus, mille peamiseks eesmärgiks oli uurida väliseestlaste populaarsemates sotsiaalmeedia gruppides toimuvat suhtlust. Antud juhul on tegemist formaliseerimata kvalitatiivse vaatlusega, kus täpseid kriteeriumeid ei ole vaatluse eel kirja pandud ning oluline informatsioon tuuakse välja alles peale analüüsi (Vihalemm, 2014). Täpsete kriteeriumite asemel juhinduti vaatluse ajal vaatlusküsimustest (vt lisa 3). Koostati vaatlustabel, kuhu igas grupis prooviti tuua vaatlusküsimuste alla näiteid postituste ja

kommentaari näol. Niimoodi moodustus Exceli fail, kus oli hulgaliselt teksti ja pildi kujul olevaid sissekandeid. Pilt lisati sissekandele juhul, kui jagati linke ja teksti oli vähe või tekkis soov näidata üldist olukorda kommentaariumis. Mõnele vaatlusküsimusele, eriti abi ja piirkonnaga seotud informatsiooni osas, tekkis peaaegu iga grupi vaatluses väga palju sissekandeid. Vaatluses moodustunud Exceli tabelit töösse ei lisatud, et tagada vaatlusaluste konfidentsiaalsus.

Igas grupis vaadeldi ühe aasta postitusi. Olenevalt vaatluspäevast nihkus antud grupi vaadeldav aasta, kuid kõikide gruppide vaatlus tehti 2021. aasta veebruaris, ehk vaadeldav aasta jäi vahemikku 2020. veebruar kuni 2021. veebruar. Kõige enam oli sissekandeid gruppide vaatlemise alguses, kuna siis olid vaatlusküsimuste all olevad lahtrid tühjad ja näiteid hulgi. Mida rohkem minevikku mindi, seda vähem oli sissekandeid, sest eelnevalt oli juba sarnase mõtte ja sisuga postitused sisse kantud.

Vaatluse tulemuste selgemaks süstematiseerimiseks ja analüüsimiseks tekitati mõttekaart, kuhu lisati peamised vaatlusküsimused, nende alakategooriad ja nähtuse parimad näited. Selline vaatluse visuaalne kujutamine aitas kergemini näha vaatlusküsimusi ja põhilisi tulemusi (vt lisa 4).

2.2.1 Valim

Vaatluse valimi leidmiseks oli vaja tekitada ülevaade kõikidest väliseestlaste Facebooki gruppidest. Valimi koostamisel oli peamiseks kriteeriumiks, et sotsiaalmeedia grupp hõlmaks tervet riiki, mitte sellest väiksemat regioonit. Selle kriteeriumi täitmiseks eemaldati valikust kõik grupid, mis olid seotud ühe kindla piirkonnaga (Eestlased Walesis) või linnaga (Eestlased Londonis). Mõnele riigile oli tekkinud mitu Facebooki gruppi ning kõikidest sellistest topeltgruppidest eemaldati valikust kõik peale suurima. Peale eemaldusprotsessi jäi alles 31 Facebooki gruppi ehk 31 riigi kohta oli tehtud vähemalt üks grupp, kusjuures kõige väiksema grupi suurus oli 111 liiget. Järelejäänutest valiti välja kümme liikmete arvu poolest suurimat gruppi (vt tabel 1). Bakalaureusetöö mahu ja ajaliste piirangute tõttu ei olnud võimalik vaadelda üle kümne grupi.

Tabel 1. Facebooki gruppide liikmete arv ja grupi tüüp 10.05.2021 seisuga.

Facebooki grupp	Liikmete arv	Grupi tüüp
Eestlased Soomes	46 871	Suletud
Eestlased Austraalias	18 537	Suletud
Eestlased Egiptuses	7 229	Avalik
Eestlased Rootsis	5 773	Suletud
Eestlased Hispaanias	5 409	Avalik
Eestlased Norras	5 364	Avalik
Eestlased Põhja-Ameerikas	5 098	Avalik
Eestlased Hollandis	3 673	Suletud
Eestlased Inglismaal	3 399	Avalik
Eestlased Kanadas	3 295	Suletud

2.2.2 Eetika

Tegemist on kvalitatiivse uurimisviisiga ning uurimiseetika mõtestamine on uuritavate huvide kaitsmise seisukohast väga oluline. Käesolevas töös on oluliseks informatsiooniks kindlad väljavõtted sotsiaalmeedia gruppidest, mis illustreerivad grupi üldist iseloomu ja seal jagatavat informatsiooni. Tuginedes varasemale kirjandusele on interneti sotsiaalmeedia gruppide vaatlus eetika kohapealt ebaselge.

Ühest küljest on enamus Facebooki gruppidest nõ „kinnised” või privaatsed ehk nendes postitatava nägemiseks ja liikmeks saamiseks peab soovija saama kutse teiselt liikmelt või kinnituse administraatorilt. Sellised grupid ei ole põhimõttelist avalik ruum, kuna grupis tehtavaid postitusi näeb ainult grupiliige. Teisest küljest on gruppidesse saamine väga kerge ning sageli kinnitatakse taotlus samal päeval. Lisaks sellele puudub vaatlusalustes gruppides sisekorraeeskiri või reegel, mis keelaks info ja postituse jagamise teistesse lahtistesse gruppidesse või antud juhul teadustöökohadesse. Seetõttu on isegi kinnistes gruppides postitatav informatsioon väga kergelt kättesaadav igale inimesele. Praktiliselt pole suletud gruppidesse

postitatav avalikult nähtavad kõigile, kuid antud gruppidega ühinemise lihtsus ja kiirus tekitab olukorra, kus ka suletud grupp on pool avatud. Veel enam teeb piirid häguseks fakt, et sageli muudab Facebooki grupp oma tüüpi (avalik/suletud) selle tekkest väljasuremiseni vähemalt korra (Coughlan, 2015). Avalikke gruppe on palju vähem ja kuna nendes olevat sisu näevad isegi inimesed, kes ei ole antud grupi liikmed saab neid pidada täielikult avalikuks ruumiks.

Vaatluse läbiviimisel järgisin Coughlani ja Perrymani (2015) artikli soovitusi. Antud artikkel annab ülevaate Facebooki gruppide kasutamisest uurimisvahendina ja sellest tulenevatest eetikaprobleemidest. Uuring põhineb American Educational Research Associationi (AERA, 2011) ja British Educational Research Associationi (BERA, 2011) juhtnööridel ning autorite eelnevatel töödel. Täielikult avatud Facebooki gruppide uurimisel ei ole BERA ja AERA soovitustel põhinedes vajalik loa küsimine. Avatud Facebooki grupi puhul ei ole teaduril otsest eetilist survet enda olemasolust teada anda kuna grupis tehtav on näha liikmeks olemata. Seda enam, kui grupis ei viida läbi aktiivset uurimist nagu küsitlus või intervjuu. Eelmainitud teadlased on suletud gruppides uurimist läbi viies teavitanud administraatoreid või moderaatoreid oma olemasolust ja kavatsustest. Uurimistöö lõpus on soovitatav postitada anonümiseeritud uurimistulemused vaatlusgruppidesse. Autorid soovitavad eemaldada kvalitatiivsetelt andmetelt nimed ja kuupäevad. Samas võib tekkida vajadus tõestada andmete olemasolu. Facebooki grupid ei taga anonüümsust oma liikmetele, kuid uurijad peaks tegema kõik võimaliku, et seda oma töödes ise teha.

Käesolev töö on eelnevaid põhimõtteid arvesse võtnud. Kümnest vaatlusalusest grupist viis olid lahtised ja viis kinnised. Olenemata grupi avatusest saadeti iga grupi administraatorile kiri, millega teavitati vaatluse toimumisest ja lisati kontaktandmed, kuhu saab pöörduda probleemide või küsimuste tekkimisel. Töös toodud näidetes ja väljavõtetes ei ole nimesid ja kuupäevi, et säilitada postitajate konfidentsiaalsus, kuid väljavõtete sisu ning mõtte edasi andmiseks ei parafraseerita postituste tsitaate.

3. Tulemused ja arutelu

Antud peatükis esitatakse töö käigus kogutud andmed ning nende analüüs. Tulemused ja arutelu on jagatud kaheks suuremaks peatükiks. Alguses antakse ülevaade väliseestlaste paiknemisest maailmas. Seejärel võrreldakse käesoleva töö käigus saadud andmeid Eesti Statistika andmetega, milles tuuakse välja erinevused ja nende võimalikud põhjused. Esimese peatüki lõpus olevas arutlevas peatükis võrreldakse väliseestlaste arvu riigis sama riigi Facebooki grupiga. Teises peatükis analüüsitakse eestlaste suhtlemist Facebooki gruppides. Alguses iseloomustatakse kahte suuremat gruppi eraldi ning lühidalt kõiki teisi gruppe koos. Seejärel toodakse välja vaatluse analüüsis esile kerkinud kolm peamist teemat, milleks olid: eestlastega kontakti otsimine, jagatud rõõmud ja mured ning Eesti ja eestlusega seotud teemad.

3.1 Eestlaste arv maailmas

Kvantitatiivne väliseestlaste arvu kohta andmete kogumine annab meile üldise pildi, kus eestlased reaalselt asuvad ning kui palju neid on. Eelnevalt statistilise osa valimi kirjelduses sai mainitud, et Eesti Statistikaamet kogub sama informatsiooni samade riikide kohta. Eesti Statistikaamet saab oma informatsiooni rahvastikuregistrist. Rahvastikuregistrisse saab inimene ise märkida, et elab välismaal, kuid kandub ka registrisse erinevate ametkondade poolt, näiteks juhul kui inimene vahetab dokumenti. Selline informatsiooni kogumine toetub suurel osal inimesele ning tema soovile elukohta registreerida. Iga inimene ei registreeri uut elukohta kui ta välismaale elama läheb, seega kõik välismaal elavad eestlased sellesse statistikasse kirja ei lähe. Veel enam tekib erinevus andmetes, kui inimene lahkub ühte riiki, kuid hiljem rändab sealt edasi järgmisse riiki, aga sellest koduriiki ei teavita. Eesti Statistikaamet sihtriikidelt väliseestlaste kohta informatsiooni ei küsi.

Käesolevas töös pärinesid peaaegu kõikide uurimisaluste riikide andmed sihtriigi enda statistikaametilt. Kõik inimesed ei kirjuta ennast lähteriigist välja, kuid pikemaajalise elamisega seotud tehingutega lähevad inimesed peaaegu alati kirja sihtriigi registritesse. Elamispinna üürimine, auto rentimine või interneti paketti ostmine on kõik asjad, mis jätavad maha märgi inimese elamisest mingis asukohas. Seega peaks teoreetiliselt olema sihtriigil adekvaatsem informatsioon inimeste kohta, kes seal elavad. Uurimistöö käigus kogutud informatsioon pakub võrdlusemomenti siht- ja lähteriigi andmete vahel.

Tuleb mainida, et kuigi sihtriigil peaks teoreetiliselt olema adekvaatsem informatsioon eestlaste arvu kohta siis andmete kogumisel võib ka sihtriigi statistikaametitel tekkida probleeme. Nimelt, vead võivad tekkida, kui migrant ületab ebaseaduslikult piiri, jääb riiki peale viisaperioodi lõppemist või sünnib välisriigis ning kandub statistikasse kui välisriigi kodanik ja mitte eestlane. Lisandub veel riikide immigratsioonipoliitikatest tulenevad erinevused andmete kogumisel ja loendamise efektiivsusel. (United Nations, 2018)

Uuritud 25. riigis on eestlasi kokku 128 152. Tabelist on näha (vt tabel 2), et enamus andmetest pärineb 2019. aastast, kuid leidub ka palju 2020. aasta ja 2021. aasta andmeid. Kõik arvud, mis pärinevad 2021. aastast on Siseministeeriumi andmed. Nähtavasti on ka paar 2016 ja 2017. aasta statistikat, kuna uuem puudus, kuid nende osakaal on väga väike. Austraalias ja Suurbritannias olevate eestlaste arv on hinnang, kusjuures Suurbritannia hinnangul on veavahemik +/- 5 000 inimest. Kümnel riigil oli eestlaste kohta kogutud statistika aegrida, mis ulatus Taanil 1980. aastani. Rahvust määrati peamiselt kolme definitsiooni järgi - kodakondsus (10), sünniriik (8) ja rahvus (6). Norras määrati eestlaseks kõik isikud, kelle vanemad olid Eestist pärit. Mõne riigi puhul leidis ka rahvuse määramisest tulenevaid statistika kvaliteeti mõjutavad tegurid. Kui Belgias olev eestlane on ka antud riigi kodanik, siis loetakse ta automaatselt belgialaseks ning eestlasena statistikasse kirja ei lähe. Kõik Brasiilias sündinud inimesed on automaatselt Brasiilia kodanikud ning sarnaselt Belgiale statistikasse eestlasena kirja ei lähe.

Tabel 2. Eestlaste arv välisriigis aasta ja rahvuse definitsiooni järgi. Sihtriigi statistika.

Riik	Eestlaste arv riigis	Aasta	Rahvuse definitsioon
Soome	50 860	2019	kodakondsus
Venemaa	18 940*	2021	rahvus
Rootsi	9 847	2019	sünniriik
Suurbritannia	8 000	2019	sünniriik
Saksamaa	6 626	2019	kodakondsus
Norra	4 683	2020	vanemate sünnipaik
Ameerika	4 508*	2021	kodakondsus

Ühendriigid			
Austraalia	3 450	2016	sünniriik
Kanada	3 325	2016	sünniriik
Hispaania	2 496	2019	sünniriik
Iirimaa	2 169	2016	rahvus
Ukraina	1 717	2021	rahvus
Taani	1 582	2019	sünniriik
Holland	1 549	2020	rahvus
Itaalia	1 245	2019	kodakondsus
Prantsusmaa	1 200	2017	sünniriik
Belgia	1 086	2020	rahvus
Šveits	860	2017	kodakondsus
Leedu	801	2020	sünniriik
Iisrael	760*	2021	kodakondsus
Läti	702	2019	kodakondsus
Brasiilia	639*	2021	kodakondsus
Austria	590	2020	kodakondsus
Valgevene	274	2019	rahvus
Venezuela	243*	2021	kodakondsus

*Siseministeerium 2021 hinnang

Võtan võrdluseks Eesti Statistika poolt väljastatud Rahvastiku Arengu raamatus (Rosenberg, 2015) oleva tabeli, mille järgi koostas in valimi. Andmed peegeldavad 2015. aasta olukorda rahvastikuregistri andmetel. Sihtriikidelt kogutud andmete järgi lisandus keskmiselt igasse riiki 1 162 inimest (vt tabel 3). Kõikides riikides oli eestlasi rohkem võrreldes 2015. aastaga,

väljaarvatud Läti, kus eestlaste arv jäi samaks. Kõige suurem muutus oli Rootsis, kus oli 2019. aastal 5 621 eestlast rohkem, kui 2015. aastal rahvastikuregistri andmete järgi. Kolmeteistkümnes riigis jäi eestlaste arvu muutus alla tuhande inimese ning kaheteistkümnes riigis oli muutus üle tuhande inimese. Peab tõdema, et kuigi võrreldavad andmed on enamjaolt neli aastat vanad siis nii suured muutused selle aja jooksul tekkida ei saaks.

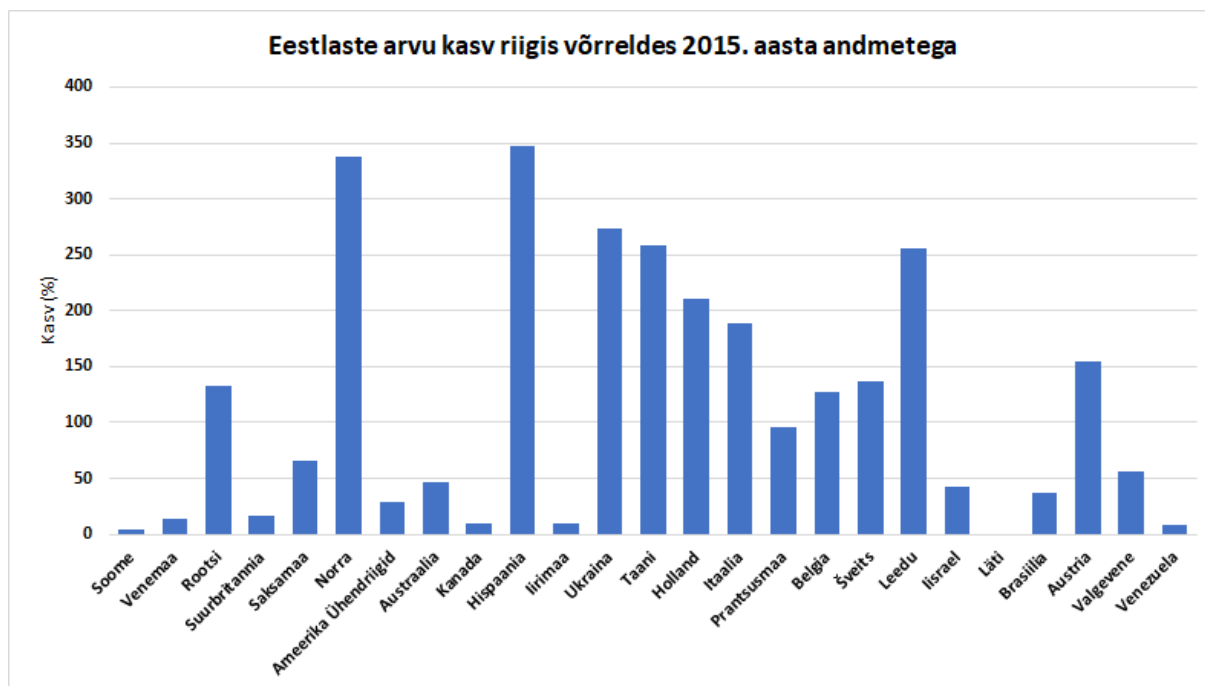
Tabel 3. Eestlaste arv välisriigis sihtriigi ja Eesti Statistikaameti andmete järgi.

Riik	Eestlaste arv riigis	Eestlaste arv riigis 2015. aastal Statistikaameti järgi	Muutus	Eestlaste arvu kasv riigis võrreldes 2015. aasta andmetega
Soome	50 860	49 020	1 840	4%
Venemaa	18 940*	16 669	2 271	14%
Rootsi	9 847	4 226	5 621	133%
Suurbritannia	8 000	6 863	1 137	17%
Saksamaa	6 626	4 003	2 623	66%
Norra	4 683	1 070	3 613	338%
Ameerika Ühendriigid	4 508*	3 501	1 007	29%
Austraalia	3 450	2 341	1 109	47%
Kanada	3 325	3 031	294	10%
Hispaania	2 496	558	1 938	347%
Iirimaa	2 169	1 983	186	9%
Ukraina	1 717	460	1 257	273%
Taani	1 582	442	1 140	258%
Holland	1 549	498	1 051	211%
Itaalia	1 245	432	813	188%

Prantsusmaa	1 200	614	586	95%
Belgia	1 086	477	609	128%
Šveits	860	364	496	136%
Leedu	801	225	576	256%
Iisrael	760*	532	228	43%
Läti	702	702	0	0%
Brasillia	639*	466	173	37%
Austria	590	232	358	154%
Valgevene	274	175	99	57%
Venezuela	243*	224	19	8%
Kokku	128 152	99 108	29 044	-

*Siseministeerium 2021 hinnang

Seda saab järelada muutuse järgi (vt joonis 1). Üheteistkümnes riigis jäi eestlaste arvu muutus alla 50% ning nendest riikidest seitsmes alla 20%. Nende riikide muutused on piisavalt väikesed ja võivad potentsiaalselt olla juurderändest tingitud. Eestlaste arvu muutus jäi vahemikku 50% - 100% kolmes riigis. Eestlaste arv kahekordistus viies riigis ning kolmekordistus neljas riigis. Hispaania ja Norra statistikaametilt saadud informatsioon erines 2015. aasta Eesti Statistika andmetega kõige rohkem. Nimelt oli nendes riikides eestlaste arvu muutus võrreldes 2015. aastaga neljakordne. Hispaanias oli 2015. aastal 558 inimest ning Hispaania statistikaameti andmete kohaselt vaid neli aastat hiljem 2019. aastal 2 496 eestlast. Norras elas Eesti Statistika andmete järgi 2015. aastal 1070 inimest ning viis aastat hiljem 2020. aastal elas seal Norra statistikaameti järgi 4 683 eestlast.

Joonis 1. Eestlaste arvu kasv riigis.

Tulemustest saab järeldada, et muutused sihtriigi andmete ja 2015. aasta Eesti Statistika andmete vahel tulevad eelkõige andmete kogumise metoodikast ning mitte juurderändest. Selle tõttu ei ole võimalik teha käesolevate andmetega rändevoogude muutust käsitlevat olukorra arutlust või prognoosi. Seda järeldust kinnitab ka 2021. aasta rahvastikuregistri andmete võrdlemine 2015. aasta statistikaga. Kõik 5 riiki, mille puhul võtsime kasutusele 2021. aasta rahvastikuregistri andmed jäi eestlaste arvu muutus kuue aasta jooksul alla 43%. Kahel juhul jäi muutus isegi alla 15%. Erinevus andmete vahel on suur ning pakub võrdlust ja lisainformatsiooni erinevates riikides elavate eestlaste arvu kohta.

Siinkohal tuleb mainida, et kindlasti ei ole sihtriigi statistika ainuõige ning tõenäoliselt on reaalne väliseestlaste arv mingis riigis siht-ja lähteriigi statistikaametite andmete vahepealne arv. Võimalik, et ka sihtriigi statistikaamet ei suuda kõiki eestlasi kaardistada ning tegelik eestlaste arv mingis riigis on veelgi suurem. Sellegipoolest on lähte- ja sihtriigi statistilise vahemiku tekitamine äärmiselt oluline ning käesolev töö just seda teebki. Veel tahaks tõdeda, et nii Eesti Statistika, kui ka sihtriigi statistika väliseestlaste arv hõlmab pikaajalisi elanikke, mis üldisel juhul tähendab seda, et inimene on elanud riigis vähemalt ühe aasta. Lisaks antud väliseestlaste arvule tuleks lisada ka kõik pendelrändajad ja hargmaised eestlased, keda on maailma erinevates riikides kokku kümneid tuhandeid. Soome pendelrändajad ja Austraalias töö-ja puhkeviisaga elavad inimesed antud töö tulemustes ei avaldu.

3.1.1 Sotsiaalmeedia gruppide suuruse ja statistika suhe

Kahtlemata on tänapäeva suurimateks ja aktiivsemateks väliseestlaste kogukondadeks virtuaalsed sotsiaalmeedia grupid. Need on hüppeplatvormideks tänapäeva väliseestlastele ning teistele potentsiaalsetele rändajatele. Sotsiaalmeedia kogukondade vaatluse tulemustes kirjas olevate alakategooriate kirjeldused ja näited annavad aimu, miks erinevates riikides elavad eestlased on sageli ka selle riigi sotsiaalmeedia grupis. Antud arutlevas peatükis vaatame, kuidas on seotud sotsiaalmeedias olevate eestlaste ja reaalselt riigis elavate eestlaste arv.

Kõikidel valimis olevatel riikidel suuremat riigi Facebooki gruppi pole seega keskendutakse nendele riikidele, kus sotsiaalmeedia grupp eksisteerib. Facebooki grupita riike on 6 ning kõige suurem selline on Venemaa. Keskmiselt on Facebooki gruppides 5 790 inimest. Ebaoproportsionaalselt suurte Facebooki gruppidega on Austraalia, Hispaania ja Holland, milles on vastavalt 5,4; 2,2 ja 2,4 korda rohkem inimesi, kui reaalselt statistikaameti järgi seal elab (vt tabel 4). Ilmselgelt ei eelda autor, et iga inimene on Facebookis, kuid kogukondade suurus annab hinnangu sellele, kui paljud eestlased on mingil viisil teatud riigiga seotud. Austraalia Facebooki grupi suurus tuleneb riigi populaarsusest noorte tööealiste seas, kes rändavad sinna paariks aastaks töö-ja puhkeviisa tingimustel ning peale aja möödumist peavad sealt lahkuma. Hispaania on populaarne puhkesihtkoht, millest tulenevalt on ka sotsiaalmeedia grupp suurem. Sarnane Hispaaniaga on Egiptus, kus reaalselt elab väga vähe eestlasi, kuid turismisihatkoha populaarsusest tingituna on sotsiaalmeedia grupp suur (7 229 liiget). Tänu nendele gruppidele on keskmiselt uurimisaluste riikide sotsiaalmeedia grupis 134% reaalsest väliseestlaste arvust nendes riikides. Soomes (92%), Kanadas (99%), Ameerika Ühendriikides (113%), Norras (115%), Taanis (128%), Šveitsis (140%) ja Prantsusmaal (154%) on sotsiaalmeedia grupp proportsionaalselt sarnane reaalse väliseestlaste arvuga. Väga vähe eestlasi on sotsiaalmeedia gruppides võrreldes reaalse arvuga Ukrainas (15%), Leedus (25%), Saksamaal (38%), Suurbritannias (42%) ja Valgevenes (46%). Näeme, et pooltel juhtudel on sihtriigiga seotud eestlaste hulk suurem reaalselt riigis viibivate eestlaste kogukondadest. See võib olla tingitud hargmaisest kogukonnast, välismaal õppijatest või isegi turismist.

Tabel 4. Eestlaste arv välisriigis ja sama riigi Facebooki grupi liikmete arv.

Riik	Eestlaste arv riigis	Facebooki (FB) grupi liikmete arv	Facebooki (FB) grupi suurus võrreldes reaalse statistikaga
Soome	50 860	46 871	92%
Venemaa	18 940*	Puudub FB grupp	Puudub FB grupp
Rootsi	9 847	5 773	59%
Suurbritannia	8 000	3 399	42%
Saksamaa	6 626	2 533	38%
Norra	4 683	5 364	115%
Ameerika Ühendriigid	4 508*	5 098	113%
Austraalia	3 450	18 537	537%
Kanada	3 325	3 295	99%
Hispaania	2 496	5 409	217%
Iirimaa	2 169	Puudub FB grupp	Puudub FB grupp
Ukraina	1 717	251	15%
Taani	1 582	2 028	128%
Holland	1 549	3 673	237%
Itaalia	1 245	2 735	220%
Prantsusmaa	1 200	1 848	154%
Belgia	1 086	Puudub FB grupp	Puudub FB grupp
Šveits	860	1 204	140%
Leedu	801	199	25%

Iisrael	760*	Puudub FB grupp	Puudub FB grupp
Läti	702	Puudub FB grupp	Puudub FB grupp
Brasiilia	639*	440	69%
Austria	590	1 223	207%
Valgevene	274	125	46%
Venezuela	243*	Puudub FB grupp	Puudub FB grupp

*Siseministeerium 2021 hinnang

Ida-Euroopa Facebooki gruppide suurus on ebasproportsionaalselt väike tõenäoliselt tänu rändaja kõrgele keskmisele vanusele ja teiste sotsiaalmeedia teenuste (VKontakte) olemasolule. Reaalse arvuga sarnase või väiksema sotsiaalmeedia grupiga riigid on sageli need, kuhu minnakse elama, töötama või õppima. Enamus nendest riikidest ei ole reisisihtkohad või hargmaiste elupaigad. Mõne riigi Facebooki grupp on väiksem arvatavasti sellepärast, et kõik inimesed ei jõua sotsiaalmeediasse. Üheks näiteks oleks Rootsi, kus elab 9 847 inimest, kuid Facebooki grupis on ainult 5 790 liiget. Kindlasti oleks Rootsi sotsiaalmeedia grupp suurem, kui kõik hargmaised, pendelrändajad ja seal elavad vanemad eestlased oleksid liikmed. Vanemad inimesed, vajaliku digipädevuseta, sageli nendesse gruppidesse ei jõua. Üheks teguriks, miks sotsiaalmeedia grupp on natuke suurem reaalsest väliseestlaste arvust võib olla tänu eestlastele, kes kunagi elasid antud riigis, kuid pärast kolimist grupist ei lahkunud. Ühtlasi võib mõne riigi reaalselt arvu kahtluse alla seada, kui see on sarnane või väiksem Facebooki grupi suuruselt. Kanada grupp on liikmete arvult peaaegu sama suur, kui reaalne väliseestlaste arv selles riigis, samas on teada, et kõik Kanadas elavad eestlased sellesse Facebooki gruppi ei jõua. Leidub mingi muu tegur, mille pärast eestlased on selle grupi liikmeks hakanud või on sihtriigi statistika reaalselt Kanadas elavate eestlaste arvuga suures nihkes. Sellegipoolest on need inimesed ikkagi selle riigi infoväljas ja kogukonnas, kuigi ise seal ei ela. Soome ja Norra sotsiaalmeedia grupid peaksid teoreetiliselt olema suuremad, kuna seal käivad tööl paljud hargmaised eestlased. Soome on unikaalne selle poolest, et tal on mitu väliseestlaste Facebooki gruppi ja kindlasti on inimesi, kes ei ole kõikides nendes gruppides liige.

Facebooki gruppide järgi võiks öelda, et reaalselt peaks enamustes valimi riikides olema rohkem eestlasi. Vajalik on leida täpsemaid tehnikaid inimeste arvu leidmisel, loendamisel ja statistika koostamisel. Sageli tekitab suure erinevuse reaalse väliseestlaste arvu ja statistilise

numbri vahel lühiajalised rändajad, kuid riigid nagu Kanada, Ameerika Ühendriigid ja Šveits ei ole osa nendest riikidest, kus oleks massilist eestlaste hargmaisust või pendelrännet, aga siiski eksisteerivad ebaproportsionaalselt suured sotsiaalmeedia grupid, kuigi kõik riikides elavad inimesed sinna ei jõua.

3.2 Eestlaste suhtlemine Facebooki gruppides

Vaatluse analüüsis joonistusi välja suuremad kategooriad, mille alla sai peaaegu kõik grupis tehtavad postitused liigitada. Algsetest vaatlusküsimustest koosnevast vaatlustabelist tehti mõttekaart, kus tekkisid selged suuremad kategooriad ja nende all olevad alakategooriad. Järgnevad alapeatükid hõlmavad suuremate kategooriate lahkamist, kasutades selleks alakategooriate näidispostitusi ja muid väljavõtteid. Vaatluse tulemustes tuuakse alguses välja sotsiaalmeedia gruppide iseloomustused, millele järgneb kontaktide otsimise alapeatükk, mis on üks olulisematest tulemustest. Antud alapeatükk on jaotatud omakorda sotsiaalsete ja praktiliste kontaktide otsimise ning info ja abi küsimise peatükiks. Viimaseks kaheks alapeatükiks on gruppides jagatud rõõmud ja mured ning Eesti ja eestlusega olulised teemad. Eelmainitud alapeatükkidega on võimalik kokku võtta eestlaste suhtlemine vaadeldud sotsiaalmeedia gruppides. Järgnevates alapeatükkides on postituste ja kommentaaride tsitaadid toodud kaldkirjas.

3.2.1 Facebooki gruppide iseloomustus

Kõikides vaadeldud gruppides olid enamus postitused kuulutuse vormis. Sagedased olid müügikuulutused ja majade ning korterite otsimine või välja üürimine. Samuti leidis igas grupis hulgaliselt töökuulutusi. Peamiselt otsiti kuulutustes tööd või kontakte, kuid leidis ka palju kuulutusi, kus tööandja otsis spetsiifiliste oskustega töötajaid. Selliseid tööandja poolt tehtud postitusi oli enim Eestlased Soomes grupis, kus on üle 45 000 inimese, kelle seas on suure tõenäosusega ka otsitava töökogemusega inimene. Järgmise näite sarnaseid tööpakkumisi leidis grupis palju:

Autoteenindus otsib alalise töö kogemusega automehaanikut! OASISE teenus pakub tööd automehaanikale. Otsime vastutustundlikke ja järjekindlaid inimesi, kellel on teadmised ja soov töötada. Pakume majutust ja transporti. Väljamakse võib olla fikseeritud palk + protsent või kokkuleppel. Võtke meiega ühendust määratud telefoninumbri. Teos asub Soome linnas Helsingis. Pakume transporti ja majutust / korterit.

(Eestlased Soomes, näide 1)

Kuigi üldjoontes on grupid sarnased siis grupi suurus, liikmete profiil ja kaugus Eestist on tegurid, mis mängivad grupi iseloomu moodustumisel suurt osa.

3.2.1.1 Soome

Liikmete ja postituste arvu poolest suurim väliseestlaste sotsiaalmeedia grupp on Eestlasted Soomes Facebooki grupp, kus on 28.03 seisuga umbes 46 500 liiget ning grupis tehakse keskmiselt 20 postitust päevas. Liikmete arvust suurema osa moodustab tõenäoliselt Soomes töötav eestlane, kelle ajutine elukoht asub Soomes aga sageli kodu on ikkagi Eestis. Soomes tööal kaivad eestlased on nooremad inimesed, mille tõttu on sageli antud grupis postitaja noor tööeline mees.

Tõenäoliselt sellest tulenevalt oli antud Facebooki grupp iseloomu poolest vaadeldud gruppidest kõige vastuolulisem. Tihti leidis postituste alt väga negatiivseid kommentaare, milles eestlased olid üksteise vastu ebaviisakad. Enamus negatiivse tooniga postitusi oli seotud koroonaviiruse pandeemiaga, mille tõttu võib järeldada, et pandeemia puudumisel poleks grupis nii palju konflikte. Selliseid postitusi, kus arvamuse erinevused viisid ebaviisakusteni kommentaarides, illustreerib hästi järgnev postitus:

Ma ei tule siin kedagi hirmutama ega sõimama, lihtsalt meile kõigile on marukasulik kui laevaga reisimisel kasutaksime seda tasuta testimise võimalust: see hoiab töötajate jaoks piirid lahti; see näitab Eesti inimesed on erinevalt muudest mõistlikud ja teevad koostööd; see hoiab Su töökoha alles sest kui tööandjal tuleb valida, eelistab ta mõistlikku inimest; isegi kui Su test positiivne, aitad kodu tervenemisega ennast ja töökaaslast #eestimeeseikardatesti #eestinaimeikardatesti.

Mille all populaarsete kommentaaride seas olid:

Õudne. Ärge testige. See on absurd, sest valed testid, ohtlikud kuna paljudel verejooks pärast ninast ja üldse, lõhutakse tähtis limaskestast barijäär... Terve inimene ei pea olema meditsiinisüsteemi katsejänes!!!

Lõpetage siin grupis see idiootne ajupesutus!!! Tehke seda kusagil mujal!!!

Orjameelne läbisemine

(Eestlased Soomes, näide 2)

Sageli lisandus lahkarvamustele ka roppusi ja kaasmaalaste solvamist. Mõningatel juhtudel jõudsid sõnavahetused isegi ähvardusteni. Grupis postitati ka alternatiivmeedia linke, mis olid suuremas osas koroonavaktsiini vastased ja maskide kandmist kritiseerivad ning mõnel juhul

isegi eitasid viiruse olemasolu. Antud postituste all olevad kommentaarid olid väga suurel määral postitajaga üksmeelel ning teisiti arvajate kommentaaride all olid sageli solvangud. Leidus postitusi, mis olid negatiivselt suunatud vähemuste suunas (vt lisa 5), mille all olid mõnel juhul isegi vägivalda õhutavad kommentaarid (vt lisa 6).

Soomes elav ja töötav eestlane on suuresti sõltuv Eesti-Soome vahelisest praamiliiklusest. Rangemate piirangute kehtestamisel piirati ka praamiliiklust, millele järgnes hulgaliselt kiirtestimist ja üldiselt praamiliikluse kehva seisuga kritiseerivad postitused ja kommentaarid. 2020 aasta kevadel ja koroonaviiruse teise laine ajal olid minimaalselt pooled postitused otseselt seotud Soomes oleva viiruse olukorra, piirangute ning praamiliiklusega.

3.2.1.2 Austraalia

Liikmete arvu poolest teine suurim grupp, mida vaadeldi on Eestlased Austraalias Facebooki grupp. Antud grupis oli 28.03 seisuga umbes 18 500 liiget, mis on üle kahe korra väiksem kui Eestlased Soomes grupp. Sarnaselt Soome grupiga, moodustab suurema osa liikmetest tööealine noor, kuid vastupidiselt Soome grupiga on postitajaks sageli naissoost isik. Erinevus tekib Austraaliasse rändamisel vajaliku viisa hankimisel. Suur enamus Austraaliasse rändavatest eestlastest saab loa seal viibida tänu töö- ja puhkeviisa omamisele. Antud viisaga saab reisida ainult noor tööealine isik ning viibida riigis uute seaduste järgi kuni kolm aastat (Australian government, 2021). See tähendab, et suurem osa Eestlased Austraalias Facebooki grupis olevatest inimestest on seal aktiivsed lühiajaliselt ning enamus neist peab selle aja möödudes Eestisse naasma ning tõenäoliselt aktiivselt enam grupis ei postita. Selliste viisa tingimuste tõttu ei ole Eesti ja Austraalia vahel Soomele omast pendelrännet, mis muudab grupi iseloomu ning seal toimuvad arutelu.

Pikem välismaal elamise periood ja kaugus kodumaast mõjutab grupis toimuva suhtluse vormi ja konteksti. Eestlased on postituste ja kommentaaridega teiste liikmete vastu viisakad. Näiteks leidis olukord, kus eestlaste kogukond tuli kokku, et aidata tervisega hädasolijat, kusjuures eesmärk täideti 160% mahuga. Postitus oli järgnev:

Palun aitame mu sugulasel saada võitu rinnavähist. Kahjuks kindlustus kõiki kulusid ei korva nii et iga väiksemgi annetus on tänuväärt.

(Eestlased Austraalias, näide 3)

Puudusid vastuolulised postitused, mille tõttu oli ka kommentaariumites vähem tulitsemist. Üldiselt olid liikmed üksteise vastu viisakad ja abivalmid. Tihti alustati postitust “hei kallid

kaasmaalased!” vormis tervitusega ning lõppesid tänamisega. Grupis oli ka mingil määral näha sihtriigi mõju keelekasutusele. Tihti oli postitustes eesti keeles oleva lause sisse pistetud ka inglise keelsed sõnad ja fraasid. Harva leidis ka postitusi, mis olid ainult inglise keeles. Suurim erinevus Soome grupiga on eestlaste soov üksteist leida ka Austraalias. Austraalia grupis oli viiruse lainete vahelistel aegadel hulgaliselt postitusi, kus eestlased otsisid samas piirkonnas elavaid kaasmaalasi, et võimalusel koos aega veeta või koguni reisile minna. Seda tüüpi postitusi oli Soome grupis väga vähe.

3.2.1.3 Teised vaadeldud grupid

Eestlased Austraalias ja Eestlased Soomes grupid oli liikmete arvu poolest palju suuremad kui ülejäänud grupid. Ülejäänud gruppidest suurim on Eestlased Egiptuses, kus on 28.03 seisuga umbes 7 100 liiget ja väikseim Eestlased Hollandis, kus on umbes 3 700 liiget. Kõik 8 väiksemat gruppi olid üksteisega suhteliselt sarnased. Nendes gruppides oli kindlasti osakaalu suhtes suurem osa pikaajaliselt paikseid liikmeid kui Soome ja Austraalia grupis. Üksteisega suheldi viisakalt ja üldiselt olid inimesed abivalmid. Egiptuse grupis olid inimesed eriti vastutulelikud reisipakkumiste ja hotelle puudutavate küsimuste suhtes. Rootsi ja Põhja-Ameerika grupis postitatakse palju Eestis toimuva kohta ning arutletakse kodumaaga seotud teemade üle. Vastupidiselt eelnevatele gruppidele ei postitatud Hispaania ja Hollandi gruppides Eestiga seotud teemadel peaaegu üldse. Eestlased Hispaanias grupis jagati tihti Hispaania keele kursusi ja õppetube, mis viitab liikmete soovile sihtriigis ühiskonda sulanduda. Sarnaselt Austraalia grupile oli ka Põhja-Ameerika, Inglismaa, Kanada ja Hollandi gruppides teiste kaasmaalaste leidmise soov suur. Hispaanias ja Norras oli taolisi postitusi vähe ning sarnaselt Soome grupile leidis Egiptuse ja Rootsi grupis kaasmaalaste otsimisele suunatud postitusi väga vähe või puudusid sellist tüüpi postitused. Selliste postituste sagedusi vaadates tekib olukord, kus Eestist kaugel olevates riikides hoiavad eestlased kokku ja proovivad üksteisega kontakti saada ning Eesti lähedal on kaasmaalase leidmise soov pigem olematu.

3.2.2 Eestlastega kontakti otsimine

Vaatlusgruppide postitustest moodustas suurima osa sellised, kus grupiliikmed otsisid erinevate eesmärkidega teiste liikmete kontakte. Kontaktide otsimise saab laiemas mõttes liigitada kaheks alamkategoriaks - praktiliste kontaktid ja sotsiaalsed kontaktid. Sõltuvalt postituse sisust ja eesmärgist saab enamus gruppides tehtud postitustest liigitada nende kahe alamgrupi alla. Kuigi

enamus postitustest läheb praktilise eesmärgi alla, on just sotsiaalse kontakti otsimine antud uurimistöö perspektiivist lähtudes olulisem.

3.2.2.1 Praktilise kontakti otsimine

Praktiliste kontaktide otsimine ja jagamine on paljude gruppide moodustumisel ja populariseerumisel omanud tähtsamat rolli. Eranditult saab kõikides vaadeldud gruppides liigitada enam kui pooled postitused praktilise kontakti otsimise kategooria alla. Selle kategooria alla käivad igasugused teiste eestlaste poolt pakutud teenuste ja toodete tarbimine, Eesti kaupade müük ning erinevate esemete transportimine. Kuulutuse stiilis postituste hulgalisuse Soome Facebooki gruppides tõi välja ka Telve (2015). Eestlaste poolt pakutud teenuste ja toodete tarbimise alla käivad kõik mehaanikute, juuksurite, ehitajate, õpetajate, tõlkide, juristide ja lapsehoidjate poolt tehtud postitused või neid otsivad postitused. Sellist tüüpi postitusi illustreerib hästi järgmine väljavõte Eestlased Soomes Facebooki grupist:

Kas siin grupis ehitusmehi on, kes plaatimistöid teevad, vaba aega on ning Torreviejas ühe majaanise, trepi jne uute plaatidega ära "kaunistaks" Mingi 20...30 ruutmeetrit kokku. Ise oleme kohapeal olemas tööajal.

(Eestlased Soomes, näide 4)

Veel oli postitusi, kus eestlased otsisid kaasmaalaste poolt pakutavaid kolimisteenuseid ja üürikortereid. Selliseid postitusi oli enim Eestlased Soomes grupis, kus peaaegu iga teenuse soovi korral leidis kommentaariumis ka mitu pakkujat. Suuruselt teises Eestlased Austraalias grupis protsentuaalselt sama palju antud kategooria postitusi ei tehtud. Põhjus võib olla selles, et suurem osa seal viibijaid on riigis liiga lühiajaliselt (kuni kolm aastat), et oma äri püsti panna. Samuti töötab märkimisväärne osa seal olevatest eestlastest põllumajandus- ja tööstussektoris, mis sarnaseid teenuseid ei osuta. Teiseks põhjuseks võib olla vahemaade suurus ja eestlaste vähesus.

Olulisuse ja postituste hulga tõttu võib eraldi vaadata kaupade saatmise ja nõ "sõbrataks" tüüpi postitusi. Kuigi Eesti lähedal olevate riikide Facebooki gruppides olid ka suuremad kaupade tarnimise jaoks loodud spetsiaalsed firmad, pööruti tihti esemete koju toimetamisel professionaalide asemel teiste grupiliikmete poole. Sarnaselt Oiarzabal (2012) uurimistulemustele, selgus ka käesoleva töö vaatluse analüüsis, et grupiliikmete vahel on märkimisväärne usaldus. Kaasmaalaste kätte usaldati ID-kaarte, raha ja isegi lemmikloomi ning lapsi:

Tervist, kas keegi läheb Helsingist järgmisel nädalal Tallinna? Oleks kellelgi võimalik volikirjaga alaealine kaasa võtta?

(Eestlased Soomes, näide 5)

Sõbrataks all on mõeldud mitme inimesega sama marsruudi läbimisel tehtavat kokkulepet, kus sõiduvahendi omaja ja kaasreisijad maksavad ühiselt sõidule kulunud kütuse kinni. Tegemist on mõlemale osapoolle kasuliku kokkuleppega, kus on oluline usaldus ja kinnitamine, et sõiduvahendis viibijad on kõik terved ja järgivad juhi poolt kehtestatud reegleid (näiteks maski kandmine). Sageli reisitakse niimoodi mingi riigi piires ja vahemaad on suhteliselt väikesed, kuid Soome grupis leidis hulgaliselt ka postitusi, kus võõrad inimesed sõitsid koos Soomest Eestisse või vastupidi. Selliseid postitusi oli füüsiliselt väikeste Euroopa riikide Facebooki gruppides väga palju ja suuremate vahemaadega riikides nagu Põhja-Ameerika, Kanada ja Austraalia väga vähe.

Eraldi kategooriana eristub ka Eesti kaupade otsimisele, müümisele ja ostmisele pühendatud postitused. Väliseestlased otsisid Eesti leiba ja komme aga ka keefirit, verivorste ja õlut ning jagati teavet sarnase maitsega välismaa toidutoodete olemasolust. Sellist tüüpi postitusi oli palju kaugemate riikide gruppides, kuid Rootsi ja Soome omades vähe. Tõenäoliselt on põhjuseks Eesti füüsiline lähedus ning võimalus seal tihedamini käia. Ülejäänud gruppides oli selliseid postitusi rohkem kui Rootsi ja Soome grupis, kuid teiste gruppidega võrreldes umbes sama palju.

Kõikide eelnevalt mainitud praktiliste teenuste ja toodete tarbimisel on ka suurem, eestlust üleval hoidev ja teisi eestlasi toetav mõju. Algselt puhtalt praktilistel tegevustel on olemas ka teine - sotsiaalne tasand. Miks läheb väliseestlane otsima teist kaasmaalast, kui sama teenust pakuvad mitmed kohalikud? Kusjuures kohalike teenuste varieeruvus, hind ja kvaliteet on sageli parem kaasmaalase omast. Järgnev näide demonstreerib eestlaste soovi toetada kaasmaalast:

Tere koik see pere. Enne kui mujalt otsima hakkas mõtlesin siit uurida kas keegi ka Gold Coastil kolimisteenusega tegeleb? Vaja abi külmiku, pesumasina ja kummuti kolimisel samas majas teise korterisse (ehk siis vaja trolleyt millega masinad liigutada). Jaa tean, et airtasker olemas aga motlesin ehk keegi siit teenib sellega raha?! Kirjuta mulle postkasti kui se oled sina! Aitahaitah

(Eestlased Austraalias, näide 6)

Leidub mingi faktor, mis viib väliseestlase eraldi postitusega just kaasmaalase teenust otsima. Selleks võib olla teiste eestlaste toetamine aga ka lihtsalt soov rääkida oma juuksuri või

mehaanikuga emakeeles. On vähe tõenäoline, et teenuse otsija ei oskagi muus keeles rääkida ning otsib mugavustsooni. Kindel on see, et väliseestlane aktiivselt otsib kaasmaalase poolt pakutavaid teenuseid isegi välismaal viibides.

3.2.2.2 Informatsiooni ja abi jagamine eestlaselt eestlasele

Eranditult igas vaadeldud grupis oli hulgaliselt informatsiooni otsimise või abi küsimise eesmärgiga postitusi. Tihti prooviti leida informatsiooni, mis oli vabalt kättesaadav internetis, kuid postitades saadi vastus kiiremini kätte teistelt liikmetelt kui ise otsides. Samuti oli tõenäoline, et sama informatsioon oli kasulik ka teistele grupiliikmetele. Palju küsiti postitustes ka nõ. “inimeselt inimesele” informatsiooni. Igas vaadeldavas grupis leidis kohapealseid viirusega seotud olusid küsivaid postitusi. Näiteks kuidas järgitakse maski kandmise seadusi sihtriigis. Sageli küsiti ka sihtriigi mingi kindla piirkonna töövõimaluste olukorra kohta. Igasugused passide, viisade ja sünnitunnistusega seotud juriidilised küsimused olid ka sagedased. Viisadega seotud postitused olid populaarsed Austraalia ja Põhja-Ameerika grupis, kuhu rändamine on võimalik ainult viisa omamisel.

Egiptuses küsiti kõige rohkem kaasmaalaste kogemusi ja arvamusi spetsiifiliste hotellide suhtes. Sarnaselt otsiti antud grupis veel teiste grupiliikmete soovitude põhjal randu ja reisipakkumisi. Egiptuse grupis jagasid eestlased üksteisele ka reisinippe. Peale informatsiooniga seotud postituste, tehti ka igas grupis kaasmaalaste poole abipalve pöördumisi. Eriti palju küsiti Eesti lähedal olevate riikide Facebooki gruppides abi mingite asjade ühest punktist teise toimetamisel. Leidis postitusi, kus hoiatati teisi grupiliikmeid potentsiaalsete pettuste suhtes või otsiti abi petta saamise korral. Eestlased Soomes grupis oli palju selliseid postitusi, kus grupi liige leidis kuskilt teise eestlase ID-kaardi ja proovis selle omanikku leida. Veel laenati teistele grupiliikmetele ID-kaardi lugejaid ning aidati kolimisega. Mõnel juhul jagati näpunäiteid ja levitati teistele grupiliikmetele kasulikke piirkonnaga seotud informatsiooni. Sageli oli jagatud informatsioon seotud viiruse levimise ja sellega kaasnevate piirangutega aga ka uute viisa nõuete või kohalike oludega:

Küsimus suurele ringile EEKas keegi on teinud omale covid 19 visa subclass 408? Kaua teil selle viisa kinnitamine aega võttis ja kui tõenäoline on seda pikedust saada? Cheers.

(Eestlased Austraalias, näide 7)

3.2.2.3 Sotsiaalse kontakti otsimine

Sotsiaalsete kontaktide otsimisele pühendatud postitused ei ole kaugeltki nii sagedased kui praktilised postitused, kuid need postitused annavad grupile tema iseloomu. Ainult praktiliste postituste olemasolu teeb suhtluse ja läbikäimise grupis olevate liikmete vahel lühikeseks ja ei oma pikaajalist tähendust. Gruppi iseloomustavad peamiselt sotsiaalsed postitused, nende sisu ja isegi puhtalt nende olemasolu grupis viitab väliseestlaste soovile üksteisega suhelda ja kontakti leida. Sotsiaalse kontakti saavutamise eesmärgiga postitused on need, kus puudub raha teenimise või teenuse tarbimisega seotud motivaator. Nende postituste ainuke eesmärk on leida oma läheduses olevad kaasmaalased ning suhelda nendega eesti keeles. Palju leidus selliseid postitusi, kus prooviti leida kindlas piirkonnas elavaid eestlasi.

Austraalia grupis oli hulgaliselt postitusi, kus juba eksisteeriv sõprusgrupp kutsus kaasmaalasi endaga reisile. Sageli oli sellistes postitustes märgitud ka kuupäevad ja sihtkoht:

Hei! Kas keegi oleks huvitatud kaasa tulemast väiksele roadtripile 25. hommikul liiguks Mackayst ulesse Port Douglaste kanti ja plaanis on ka Magnetic islandile minna.. (ja muud ägedad kohad tee peal + waterfallid jne) Av ilmselt veedaks Cairnsi kandis? Võib ka kuskil kokku saada või, kui vaja siis autos ka üks vaba koht PM, kui oled huvitatud kampa lööma

(Eestlased Austraalias, näide 8)

Paljudes gruppides kutsuti kaasmaalasi üheskoos trenni tegema. Rootsis olev eestlane tegi üleskutse grupiliikmetele koos talisuplema minna:

Tervist, tekkis mõte ka siit küsida, kas keegi tegeleb talisuplusega, ise nimelt käin ja asun Stockholmis, kui keegi veel käib või on huvitatud ja tahab alustada siis võiks seda ühiselt teha.

(Eestlased Rootsis, näide 9)

Tähtpäevi tähistati sageli oma perekonnaga, kuid mõned eestlastele olulised tähtpäevad on seotud suuremate rahvamassidega. Jaanipäev on üheks selliseks pühaks, kus suuremad inimgrupid kogunevad pööripäeva tähistamiseks lõkke ümber. Sellist tähistamise vormi otsivad eestlased ka välismaal olles:

Kas keegi teab Rootsis mõnda mõnuses õhkkonnas (võivad olla nii eestlased kui ka rootslased) jaanipäeva tähistamist, kuhu saaks ühineda? 19. juuni peaks see Rootsis vist olema. Kõik pakkumised oodatud.

(Eestlased Rootsis, näide 10)

Vaatlusgruppides leidus ka nii mõnigi lapsevanem, kes otsis oma lapsele eestlasest mängukaaslast, tekitades sellega potentsiaalselt eluaegse sõpruse:

Hiljuti nägin sarnast küsimust Breda lähedal. Aga kas ka Groningenis on eesti keelt kõnelevaid peresid? Meie peres kasvamas 1a8k tüdruk kes suurima heameelega leiaks endale mõne mängukaaslase kellega eesti keelt harjutada.

(Eestlased Hollandis, näide 11)

Mõnel juhul otsiti postitustega väga spetsiifilist informatsiooni või inimest, kellelt nõu küsida. Hollandi ja Kanada grupis olevad liikmed proovisid koguni sama erialal õppivat või töötavat kaasmaalast leida:

Tere! Kas Kanada eestlaste hulgas on ka haiglas/tervishoiuasutuses töötavaid õdesid? Sooviks natuke kogemuspõhist asjatundlikku nõu, kuidas ennast erialase töö saamiseks ettevalmistada. Tänu

(Eestlased Kanadas, näide 12)

Oslos olev eestlaste kogukond otsis oma lastele eesti keele õpetajat:

Eesti kool Oslos otsib sügisest uut õpetajat suurte laste grupile. Lapsed on vanuses 7-9 aastat ja grupp on väike. Koolitunnid toimuvad kord kuus pühapäeva hommikupoole Oslos. Õpetaja saab ka tasustatud. Me ei eelda õpetaja haridust. Tähtis on, et oleks huvi ja pealehakkamist. Kui sul on huvi meie väikese kollektiiviga ühineda, võta ühendust.

(Eestlased Norras, näide 13)

Nagu juba eelnevates peatükkides mainitud, leidis selliseid sotsiaalse kontakti loomise eesmärgiga postitusi Eestist kaugemal asuvate riikide Facebooki gruppides. Kõige enam Austraalia, Põhja-Ameerika, Inglismaa, Kanada ja Hollandi gruppides. Vähemal määral ka Hispaania ja Norra grupis. Antud tüüpi postitusi liikme arvu poolest suurimas Soome grupis leidis mõni üksik. Sama olukord oli ka Egiptuse ja Rootsi grupis. Vaatlusgruppe kaardil vaadates koos eelnevalt mainitud informatsiooniga tekib olukord, kus Eesti lähedal eestlased üksteist aktiivselt ei otsi ja Eestist kaugemale minnes otsivad väliseestlased kaasmaalasi rohkem. Mida kaugemale Eestist minna, seda rohkem proovivad eestlased kontakti leida ja Eesti kultuuri ning traditsioone hoida. Lisades siia Soome grupi iseloomustuses mainitud vastuolulisuse, jõutakse järelduseni, et Eestist teisel pool maailma asuv Eestlased Austraalias Facebooki kogukond on kokkuhoidvam, kaasmaalase suhtes positiivsemalt meelestatum ja üleüldiselt eestlust üleval hoidvam, kui füüsiliselt Eestile väga lähedal olev Eestlased Soomes Facebooki grupp.

3.2.3 Jagatud rõõmud ja mured

Igas grupis leidis vähemalt paar postitust, kus välismaal elav eestlane jagas oma kordaminemisi või ebaõnnestumisi. Selliseid sageli privaatse elu jagamisi ei olnud küll teiste postituste kategooriatega võrreldes palju, kuid annavad hea vaatenurga välismaal elamise positiivsetest ja negatiivsetest kogemustest.

Erinevates gruppides leidis peaaegu sama vormiga postitusi - jagati positiivset kogemust välismaal oleva võõra kohalikuga, kes Eesti aktsendi ära tundis, teadis Eesti kultuurist või oli eestlasest helilooja austaja. Mõnel juhul jagati isegi Youtube kanaleid ja videoid, kus oli näha mingi eestlasest isiku või grupi tegevus. Hispaania grupi liige jagas oma blogi, kus räägib Hispaania kultuurist, traditsioonidest ning igapäeva ajamistest:

Hei! Minul tuli alles hiljuti ahjust välja oma blogi, seekord eesti keeles, kõikidele hispaania keele ja kultuuri huvilistele. Kirjutan ka aeg-ajalt tüütutest aga hädavajalikest asjaajamistest ning huvitavatest inimestest, kes hispaanias elavad. Annan ka online hispaania keele tunde algajatele eesti keele baasil ja teen juurde lõbusaid õppematerjale[...]

(Eestlased Hispaanias, näide 14)

Palju oli ka negatiivseid kogemusi, kusjuures enamus neist olid Eestlased Soomes grupis. Jagati kogemusi petturitega ja auto varastamisega. Üks paljude kommentaaridega postitus kritiseeris otseselt Eestlased Soomes gruppi ja seal postitavaid liikmeid oma kaasmaalase sallimatuse koha pealt. Austraalia grupis tehti mitu postitust hoiatamaks kaasmaalasi erakordselt halbade töötingimuste eest mõnes farmis. Järgnev postitus pälvis palju grupisisest arutlust töö- ja puhkeviisiga rändamise negatiivsetest külgedest:

Kujutage ette, et jõuate farmi, kus on lubatud tasuta majutust ja eraldi tuba kõigile töötajatele. Kohale jõudes tutvustatakse Sinu 'tuba-' outbackilik klassikaline puidust majake, mille välisvoodriks populaarne plekk. Lükkad siis puidust toaukse lahti. Ei erine palju aidauksest. Ja siis avaneb selline 2x3 meetrit tuba, toas vana raudvoodi, määrdunud madrats, elektripirni ei oldud ka soklisse keeratud ja põrandal mulda ja kivikesi.[...] Kui ühe farmi visiitkaart on niivõrd räpane ja töötajad sellistesse tingimustesse elama pannakse, siis ei ole loota ka paljulubavat suhtumist töötajatesse. Tunnen häbi, et nende tööpakkumist siin jagasin- selle postituse juba kustutasin.

(Eestlased Austraalias, näide 15)

Just rõõmude jagamisega seotud postitused olid mõnel juhul väga isiklikud ning viitavad kogukonna positiivsele sotsiaalsele olukorrale. Antud tüüpi postitustes oli sageli jagatud isikliku informatsiooni või emotsioone. Positiivses ja vabamas õhkkonnas on inimesed sageli altimad enda õnnestumisi jagama.

3.2.4 Eesti ja eestlusega seotud teemad

Vaatluse andmeid analüüsides tulevad esile Eestiga seotud teemad. Grupi liikmed postitasid Eestis toimuva kohta ja tekitasid sellega arutelu. 2017. aastal läbi viidud uurimuses leiti, et eestlased tarbivad meediat ka läbi Facebooki ning hoiavad nii ennast kursis Eestis toimuvaga (Vill, 2017). Tihti jagati väliseestlaste gruppides linke Eesti meediaväljaannetele. Postitused ja kommentaarid näitasid erinevatel teemadel inimeste poolehoidu või vastandumist. Postitati Riigikogus toimuvast:

Vaatan Riigikogus toimuvat ja peab tunnistama, et oma tasemelt oleme jõudnud Reformierakonna ja Sotsiaaldemokraatidega euroopalikku väärtusruumi, kus täiesti normaalne on toota tuhandeid debiilseid muudatuseettepanekuid eesmärgiga peatada parlamendi toimimine ja takistada demokraatlikku protsessi. Asjaolu, et Riigikogus suur seltskond on tavalisi kloune, pole uus uudis.[...] Reformierakondlased Urmas Kruuse (eksmminister), Ants Laaneots (endine kaitseväe juhataja) ja Jüri Jaanson (lihtsalt ekssportlane) esitavad ettepaneku panna hääletusele küsimus: „Kas Eesti Vabariigis oleks parem elada, kui Eesti Vabariik kuuluks Venemaa koosseisu?”[...]Mõistlik oleks ka seda edasi jagada, et Reformierakonna toetajad (keda on paraku väga palju, sest lolle pole kunagi vähe olnud) ikka näeksid ja uhkust tunneksid, millega nende saadikud Riigikogus tegelevad.

(Eestlased Soomes, näide 16)

Palju jagati linke Estonia huku kohta, mille alla tekkis hulgaliselt kommentaare. Eestlased Soomes grupis tehti mitu postitust praamiliikluse muudatuste ja sellega seotud hinnatõusu kohta:

„Toremaid” uudiseid Tallinkist! Ettevõtte, kes on ise käpuli, saab maksumaksjalt ellujäämisabi, nõõrib endiselt neid samu maksumaksjaid. Võimalik vaid Eestis!

(Eestlased Soomes, näide 17)

Petitsioonide allkirjastamine annab väliseestlastele võimaluse arutlemise ja kaasamõtlamise kõrvalt ka kodumaal tehtavat oma häälega mõjutada. Sageli postitati gruppides rahvaalgatuse linke:

Tere, kaasmaalased! Jagan teiega olulist petitsiooni:LAGERAIED REFERENDUMILE![...] Eestimaa Rohelised algatasid petitsiooni, et taotleda referendumit küsimuses „Kas lageraied peaksid Eestis olema keelatud?”[...]

(Eestlased Soomes, näide 18)

Samuti leidis gruppides neid, kelle jaoks on Eesti traditsioonid ja kultuur eriti tähtis. Põhja-Ameerika ja Kanada gruppides oli liikmetel suur huvi Eesti rahvariiete vastu. Päris mitmes grupis tegid kultuuriteemalisi postitusi peamiselt antud riigi Eesti seltsid või koorid:

Neile, kel huvi, oleme siis nõ. juhatusega otsustanud Stavangeri Eesti Koori ja Lasteringi vaatamata kõigele uuesti käima tõmmata! HURRAAAAA!!!... Teretulemast kõigile kel huvi ja ära kõhkle kontakti võtmast, kui soovid midagi rohkemat teada saada.

(Eestlased Norras, näide 19)

Palju jagati ka üleskutseid erinevatelt Eestis paiknevatest organisatsioonidelt. Üheks neist oli Vabamu, kes palus väliseestlastel jagada kogemusi, pilte ja filmikaadreid, mis olid seotud väliseestlaste kogukondade ja eestlusega:

Väliseestlane võimalus Vabamu muuseumist Kutsume Sind osalema okupatsioonide ja vabaduse muuseumi Vabamu ja ETV2 ühises Välis-Eesti kogukondade elu kajastatavate filmikaadrite kogumisaktsioonis.[...]

(Eestlased Austraalias, näide 20)

Kaugemate riikide gruppides jagati ka üleilmakooli linki, mis on välismaal elavate laste e-kool. See näitab välismaal elavate vanemate soovi anda edasi emakeelt oma lastele.

Jagan infot. Kõigile välismaal elavatele eesti koolilastele, kes soovivad oma emakeelt säilitada. Registreerumine kuni 31. augustini.

(Eestlased Norras, näide 21)

Eestiga seotud tähtpäevade tähistamine oli kõikides gruppides väga sarnane. Kõige rohkem tähistati Eesti Vabariigi aastapäeva ja taasiseseisvumist. Egiptuse grupis tehti postitus, kus kutsuti teisi piirkonnas olevaid eestlasi ühinema nende vabariigi aastapäeva pidustustega.

Hei,hei eestlased Sharmis, Royal Albatros Modernas!Tähistame vabariigi sünnipäeva, 24.02 õhtul, Eesti hümnü ühislaulmisega karaoke stiilis.Julgemad on laval ja tublimad ergutamas.Hoiame ikka lippu kõrgel!

(Eestlased Egiptuses, näide 22)

Veel tähistati vabariigi aastapäeva palju Põhja-Ameerika ja Kanada gruppides. Eesti saatkond Oslos tähistas kõiki populaarsemaid tähtpäevi. Populaarsete pühade ja Eestiga seotud oluliste tähtpäevade tähistamine on eestlastele südamelähedane ka välismaal viibides. Väliseestlaste Facebooki gruppides tähistati enim Eesti Vabariigi aastapäeva ning taasiseseisvumist. Nende postitustega saavad liikmed näidata, et nad on uhked oma riigi kultuuri ja väärtuste üle.

Kokkuvõte

Tänapäeva globaliseerivas maailmas on hargmaisus saanud uueks domineerivaks rändetüübiks. Hargmaised inimesed tegutsevad mitme riigi sotsiaalses ja kultuurilises sfääris samal ajal. Nad loovad uusi kontakte sihtriigis ning hoiavad suhteid kodumaaga, kasutades selleks sotsiaalmeediat. Eelnevad uurimused on näidanud, et sotsiaalmeedia mängib olulist rolli rahvusvaheliste migrantide rändel, kuid vähe on uuritud sotsiaalmeedia gruppides toimuvat suhtlust. Käesoleva töö eesmärk oli kaardistada väliseestlaste kogukonnad maailmas, leida suurimad väliseestlaste Facebooki grupid ning kuidas väljendub suhe Eesti ja teiste eestlastega nendes gruppides.

Töös kasutati kahte uurimismeetodit. Kvantitatiivseks statistika kogumiseks kasutati suuremate väliseestlaste kogukondadega sihtriikide statistikaameteid. Enamjaolt saadi andmed statistikaametite veebilehekülgedelt ja päringuid kasutades, kuid mõnel juhul pidi kasutama Siseministeeriumi andmeid. Kvalitatiivses osas viidi läbi kümne suurima väliseestlaste Facebooki grupi formaliseerimata vaatlus, kus juhinduti vaatlusküsimustest ning oluline informatsioon toodi välja toetudes vaatluses korduvatele mustritele. Gruppides vaadeldi ühe aasta postitusi ning uurimistöö kontekstis olulised postitused kanti vaatlustabelisse.

Peaaegu kõikides uuritud riikides muutus eestlaste arv märkimisväärselt võrreldes 2015. aastaga. Ainuke erand on Läti, kus 2019. aastal oli eestlasi sama palju kui 2015. aastal. Uuritud 25. riigis on sihtriigi statistikaametite järgi kokku 128 152 eestlast. Enamus andmetest pärines 2019. aastast, kuid ka 2020 ja 2021 aastast. Keskmiselt muutus eestlaste arv igas riigis 1 162 inimese võrra. Kõige rohkem erines Rootsi väliseestlaste kogukond, kus oli 2019. aastal Rootsi statistikaameti järgi 5 621 eestlast rohkem kui Eesti Statistika järgi neli aastat varem. Eestlaste arv kahekordistus viies riigis, kolmekordistus neljas riigis ning neljakordistus kahes riigis. Tulemustest saab järeldada, et muutused tulenevad andmete kogumise metoodikast mitte reaalsest juurderändest. Muutused on suured ja kindlasti ei saa väita, et sihtriigi statistika on ainuõige. Arvatavasti on reaalne arv kuskil siht- ja lähteriigi statistika vahel, kuid selle vahemiku koostamine on äärmiselt oluline ning üheks käesoleva bakalaureusetöö tulemuseks. Facebooki gruppide suurused näitavad, et riigiga seotud eestlaste hulk on pooltel juhtudel suurem realselt riigis elavate eestlaste kogukondadest. See võib tuleneda nii hargmaise kogukonna kui ka teiste mobiilsustüüpide nagu välismaal õppimise või isegi turismi arvelt.

Vaatluse läbiviimisel ja analüüsis leidis kõige rohkem postitusi, mis olid kuulutusvormis - teenuste osutamise või tarbimisega seotud. Välismaal elav eestlane otsib tihti praktilisi

teenuseid pigem teiselt eestlaselt sotsiaalmeedia kaudu. Põhjuseks võib olla soov kaasmaalast toetada või lihtsalt aeg-ajalt eesti keeles kõneleda. Grupi liikmete vahel on ka märkimisväärne usaldus, kuna tihti usaldati teise eestlase kätte dokumente, raha ning isegi alaealisi lapsi. Sagedased olid ka informatsiooni ja abi küsivad postitused. Mõnes, eelkõige väiksemas grupis, jagati ka rõõme ja muresid teiste grupiliikmetega. Kõikides gruppides räägiti ka vähemal määral Eestiga olulistel teemadel. Eranditult igas grupis tähistati suuremaid Eestiga seotud pühasid ja tähtpäevi.

Sotsiaalsete postituste sisu ja isegi puhtalt nende olemasolu grupis väljendab eestlaste soovi suhelda ja leida kontakti teiste kaasmaalastega. Sotsiaalse eesmärgiga postitusi oli palju Eestlased Austraalias grupis ning väga vähe Eestlased Soomes grupis. Samuti leidis palju sarnaseid kaasmaalasi otsivaid postitusi veel Põhja-Ameerika, Inglismaa, Kanada ja Hollandi grupis. Vaatlusaluste gruppide riikide füüsiline paiknemine ning eelnevalt mainitu tekitab olukorra, kus Eesti lähedal olevates riikides eestlased üksteisega sotsiaalset kontakti ei otsi ja kaugemale minnes otsivad väliseestlased üksteist rohkem. Eestist kaugemal olevad eestlased hoiavad kokku ning proovivad koos teiste kaasmaalastega aega veeta. Siinkohal tuleb tõdeda, et vaatlus viidi läbi segasel ja raskel ajal, mis kindlasti mõjutas ka Facebooki gruppidesse postitatavat ning sellega ka vaatlustulemusi. Sellegipoolest mõjus koroonaviiruse pandeemia grupiti väga erinevalt. Eestlased Soomes grupis tekitas see liikmete vahelisi vaidlusi, mille tõttu kogukond lahknes, samas Eestlased Austraalias grupis hoidsid eestlased kokku ning piiranguteta aegadel otsisid üksteisega kontakti.

IKT areng on muutnud sotsiaalmeedia rahvusvahelisele migrandile asendamatuks. Oluline on teada, kus väliseestlased asuvad ja kuidas nad käituvad virtuaalkogukondades. Käesoleva bakalaureusetööga kaardistati väliseestlaste kogukonnad sihtriigi statistikaametite andmetega. Leiti suurimad väliseestlaste Facebooki kogukonnad ning viidi läbi vaatlus, mille tulemuseks tekkis gruppides postitatava kirjeldus. Hargmaisus väljendub väliseestlaste kogukondades informatsiooni ja teenuste jagamisega teistele kaasmaalastele, kuid kõige enam sotsiaalsete postitustega. Töö raames koostatud ülevaade eestlaste paiknemisest maailmas ja suhtlusest sotsiaalmeedias saaks olla toetavaks materjaliks järgnevatele väliseestlasi käsitletavatele uurimustele.

Estonians abroad and their behaviour in diaspora Facebook groups

Mark Herman Ilumets

Summary

In today's globalized world transnationalism has become the new dominant trend in migration. Transnational people are active in the social and cultural spheres of several countries simultaneously. They establish contacts in their country of destination but also preserve relationships in their country of origin via social media. Various studies have shown that social media plays a significant role in the migration of international migrants, but little research has been made into the communication happening in social media groups. The purpose of this Thesis was to map expatriate Estonians in the real world, to find their biggest Facebook groups and to learn about their relationships with Estonia and other Estonians on the basis of these groups.

Two research methods were used in the thesis. The host country's statistical departments were used for collecting data about expatriate Estonians. Most of the data was drawn from the websites of the boards of statistics and by sending out inquiries, but in some cases data from the Estonian Ministry of the Interior had to be used. In the qualitative part a non-formalised observation of the ten largest Estonian diaspora Facebook groups was carried out on the basis of observation questions, and significant information was selected according to the repetitive patterns that appeared in the observation. Postings from the period of one year were observed and those relevant within the context of the research were entered into a table for further analysis.

According to the boards of statistics of the selected host countries there are 128,152 Estonians living in these countries. The average change in the number of Estonians in each of these countries was 1,162. The greatest difference occurred in the expatriate Estonian community in Sweden, where in 2019 there were 5,621 Estonians more than had been according to the Estonian Board of Statistics four years earlier. The number of Estonians doubled in five countries, tripled in four, and quadrupled in two countries. The results of the research allow us to conclude that the differences became not because of actual immigration but because of differences in the methodologies of data gathering. The differences are great, and it would not be right to claim that the statistics of the countries of destination are infallible. The actual number is possibly somewhere between the statistics of the countries of destination and the

countries of origin but determining that range is extremely significant, and it is one of the outcomes of this Bachelor Thesis.

In the process and analysis of the observation the biggest number of posts were in the form of announcements or advertisements: offering services or related to consuming. An Estonian living abroad often resorts to looking for practical services offered by another Estonian through social media. The reason might be a wish to help a compatriot or just to speak Estonian once a while. There is noteworthy trust between the group members: another Estonian was often trusted with documents, money and even underaged children. Posts requesting information or help were also frequent. Some, especially smaller groups were used to share joys and concerns, too. All the groups discussed to some extent issues related to Estonia. All groups without exception celebrated Estonian red-letter days and national holidays. The contents of social posts and even their very existence express the wish of Estonians to communicate and establish contacts with compatriots. It was also observed that Estonians living in countries closer to Estonia are less prone to seek social contact with each other than those in countries further away from Estonia.

The development of ICT has made social media irreplaceable for a transnational migrant. It is important to know where Estonians reside and how they behave in virtual communities. This Bachelor Thesis mapped expatriate Estonian communities based on statistical data from their countries of destination. The biggest Facebook communities of expatriate Estonians were discovered, and an observation was carried out producing a description of what has been posted in these groups. Transnationalism is expressed in expatriate Estonian communities through sharing information and services with compatriots, most often via social posts. The overview generated by the research of the location of Estonians all over the world and of their communication on social media could serve as background information for subsequent studies of expatriate Estonians.

Kasutatud kirjandus

- AERA Code of Ethics: American Educational Research Association.** (2011). *Educational Researcher*, 40(3), 145–156. <https://doi.org/10.3102/0013189x11410403>
- Ahas, R., & Terk, E.** (2017). *Eesti inimarengu aruanne. Väljapoole avatud Eesti: hargmaistumine.* SA Eesti Koostöö Kogu. Kättesaadav: <https://2017.inimareng.ee/valjapoole-avatud-eesti/>
- Anniste, K.** (2018). *Rändetrendid maailmas, Euroopas ja Eestis.* Arenguseire Keskus. https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2018/08/ASK_Ränne.pdf
- Australian government.** (2021). Working Holiday visa (subclass 417). Department of Home Affairs. Immigration and Citizenship. Kättesaadav <https://immi.homeaffairs.gov.au/visas/getting-a-visa/visa-listing/work-holiday-417/first-working-holiday-417>
- Basch, L., Schiller, N. G., & Blanc, C. S.** (2005). *Nations Unbound: Transnational Projects, Postcolonial Predicaments, and Deterritorialized Nation-States.* New York: Routledge.
- British Educational Research Association & British Educational Research Association.** (2011). *Ethical Guidelines for Educational Research.* BERA.
- Coughlan, T & Perryman, L.A.** (2015). A murky business: navigating the ethics of educational research in Facebook groups. *European Journal of Open, Distance and e-Learning*, 146–169.
- Dekker, R., & Engbersen, G.** (2013). How social media transform migrant networks and facilitate migration. *Global Networks*, 14(4), 401–418. <https://doi.org/10.1111/glob.12040>
- Edwards, B. H.** (2007). *Diaspora | Keywords for American Cultural Studies, Third Edition.* Kättesaadav <https://keywords.nyupress.org/american-cultural-studies/essay/diaspora/>

- Haythornthwaite, C.** (2002). Strong, Weak, and Latent Ties and the Impact of New Media. *The Information Society*, 18(5), 385–401. <https://doi.org/10.1080/01972240290108195>
- Järv, E.** (2013). „Ega saare peal meil info liigubki ainult arvutis”: kollektiivsed praktikad *Ruhnu internetiväljal*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Katus, K., & Puur, A.** (toim.). (2006). Eesti rahvastikuarengu raamat. Esimene väljaanne. Tallinn: Eesti Kõrgkoolidevaheline Demouuringute Keskus. Kättesaadav: <https://www.etis.ee/Portal/Publications/Display/af64564f-eba2-4d20-bc4a-9c3025493999>
- Komito, L.** (2011). Social media and migration: Virtual community 2.0. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 62(6), 1075–1086. <https://doi.org/10.1002/asi.21517>
- Komito, L., & Bates, J.** (2009). Virtually local: social media and community among Polish nationals in Dublin. *Aslib Proceedings*, 61(3), 232–244. <https://doi.org/10.1108/00012530910959790>
- Kulu, H.** (1992). Eestlased maailmas: ülevaade arvukusest ja paiknemisest. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Kumer-Haukanõmm, K., & Telve, K.** (2017). Eesti inimarengu aruanne. Eestlased maailmas. SA Eesti Koostöö Kogu. Kättesaadav: <https://2017.inimareng.ee/valjapoole-avatud-eesti/eestlased-maailmas/>
- Lima, A.** (2010). *Transnationalism: A New Mode of Immigrant Integration*. Boston Planning and Development Agency. Kättesaadav <http://www.bostonplans.org/getattachment/b5ea6e3a-e94e-451b-af08-ca9fcc3a1b5b/>
- Oiarzabal, P. J.** (2012). Diaspora Basques and Online Social Networks: An Analysis of Users of Basque Institutional Diaspora Groups on Facebook. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 38(9), 1469–1485. <https://doi.org/10.1080/1369183x.2012.698216>

- O'Reilly, T.** (2005) What is Web 2.0? Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software. <https://www.oreilly.com/pub/a/web2/archive/what-is-web-20.html>
- Puur, A.** (2017). *Eesti inimarengu aruanne. Ränne ja rahvastikumuutused Eestis ning Euroopas*. SA Eesti Koostöö Kogu. Kättesaadav: <https://2017.inimareng.ee/ranne-ja-rahvastiku-muutused-eestis-ning-euroopas/>
- Puur, A., & Sakkeus, L.** (2017). *Eesti inimarengu aruanne. Ränne ja Euroopa demograafilised väljakutsed*. SA Eesti Koostöö Kogu. Kättesaadav: <https://2017.inimareng.ee/ranne-ja-rahvastiku-muutused-eestis-ning-euroopas/ranne-ja-euroopa-demograafilised-valjakutsed/>
- Rosenberg, T.** (Ed.). (2015). *Rahvastiku Areng*. Statistikaamet. https://www.stat.ee/sites/default/files/2020-07/Rahvastiku_areng.pdf
- Smith, M. P.** (2017). *Transnationalism from Below*. Taylor & Francis.
- Zontini, E.** (2014). Growing old in a transnational social field: belonging, mobility and identity among Italian migrants. *Ethnic and Racial Studies*, lk 326–341. Kättesaadav: <https://doi.org/10.1080/01419870.2014.885543>
- Tammur, A., Tammaru, T., & Puur, A.** (2017). *Eesti inimarengu aruanne. Kas Eestis toimub rändepööre? Välisrände suundumused 2000 - 2015*. SA Eesti Koostöö Kogu. Kättesaadav: <https://2017.inimareng.ee/ranne-ja-rahvastiku-muutused-eestis-ning-euroopas/kas-eestis-toimub-randepoore/>
- Tarum, H.** (2014). *Eesti tööelise elanikkonna väljarändepotentsiaal aastal 2013*. Eesti Vabariigi
- Tedeschi, M., Vorobeva, E., & Jauhiainen, J. S.** (2020). Transnationalism: current debates and new perspectives. *GeoJournal*. Published. <https://doi.org/10.1007/s10708-020-10271-8>

- Telve, K.** (2015). *Kvalitatiivne lähenemine pendeltööle Soomes töötavate Eesti meeste näitel*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- United Nations.** (1998). *Recommendations on statistics of international migration (Statistical papers. Series M)* (Revised ed.). United Nations.
- United Nations.** (2015). *World population prospects: The 2015 revision, I: Comprehensive tables*. New York: United Nations.
- United Nations.** (2018). *World Migration Report 2018*. United Nations.
- United Nations.** (2019). *World Migration Report 2020*. International Organization for Migration.
- Vihalemm, T.** (2014). *Vaatlus*. Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. <https://samm.ut.ee/vaatlus>
- Vill, Kirsti.** (2017). *Hargmaiste eestlaste meediakasutus*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Wellman, B.** (2001). Physical Place and Cyberplace: The Rise of Personalized Networking. *International Journal of Urban and Regional Research*, 25(2), 227–252. <https://doi.org/10.1111/1468-2427.00309>

Lisad

Lisa 1. Statistikaametitele saadetud päringu näide

Dear Statistics Austria

My name is Mark Herman Ilumets. I am a third year student studying geography in the University of Tartu. I am writing my bachelor's thesis on transnationalism and estonian migration. I am writing to request information about Estonians living in your country. The information will be used for research purposes.

I would appreciate information on the following:

- The number of estonians living in your country by the latest estimate.
- How are nationalities defined (i.e by place of birth or citizenship)?

You may include any other information you think might be relevant.

Sincerely

Mark Herman Ilumets

Lisa 2. Siseministeeriumi andmed

Välisriikide aadressidega Eesti kodanike arvud seisuga 01.01.2021:

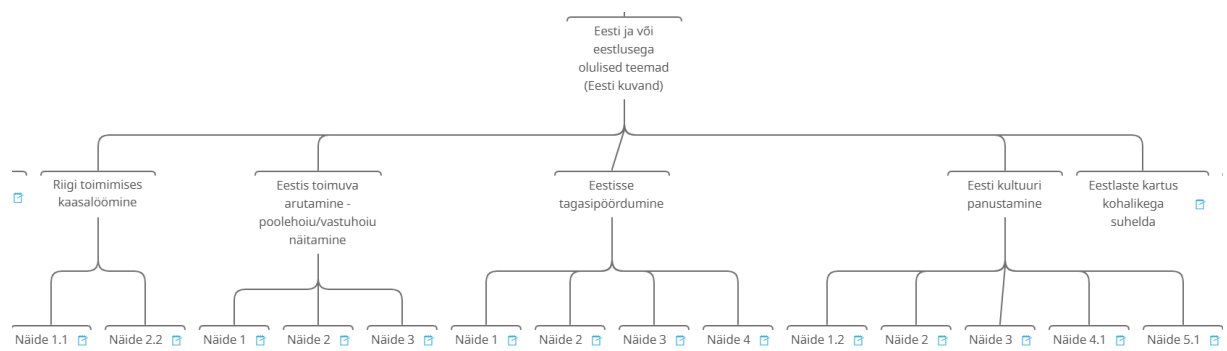
Riik	Eesti kodanikud
Ameerika Ühendriigid	4508
Austraalia	2943
Austria	350
Belgia	621
Brasiilia	639
Egiptus	20
Hispaania	1075
Holland	922
Iirimaa	2487
Iisrael	760
Itaalia	805
Kanada	2979
Leedu	269
Läti	765
Norra	1536
Prantsusmaa	976

Rootsi	4913
Saksamaa	5540
Soome	53053
Suurbritannia	9508
Taani	829
Ukraina	556
Valgevene	235
Venemaa	18940
Venezuela	243
Šveits	745

Lisa 3. Vaatlusküsimused

1. Postitaja profiil ja Eestiga seotus?
2. Mis tüüpi grupiga on tegu? Palju liikmeid grupis, mitu postitust päevas/nädalas?
3. Kuidas konkreetne sihtriik mõjutab gruppi?
4. Eesti ja või eestlusega olulised teemad (Eesti kuvand).
5. Mida nendes gruppides tehakse (miks seda tehakse emakeeles ja teiste eestlastega?)
 - a. Eesti kaupade müük
 - b. Eestlastest kontaktide leidmine
 - c. Eestlaste pakutud teenuste/toodete tarbimine
 - d. Kaupade saatmine Eestisse või Eestist/sõbrataks
 - e. Piirkonnaga seotud info küsimine emakeeles (info inimeselt inimesele)
 - f. Abi küsimine
 - g. Näpunäidete jagamine ja piirkonnaga seotud kasuliku informatsiooni levitamine
6. Eestlaste virtuaalne kogukond. Kas on üksikuid aktiivsemaid postitajaid?
7. Eestlaste omavahelised suhted? (Mida koos tehakse, miks ühendust hoitakse? Kuidas selle grupi põhjal on võimalik leida vastuseid, mida eestlased omavahel teevad (nii online/offline))
8. Kas ja kuidas tähistatakse Eestiga seotud tähtpäevi?
9. Jagatud mured
10. Jagatud rõõmud
11. Muud huvitavad tähelepanekud

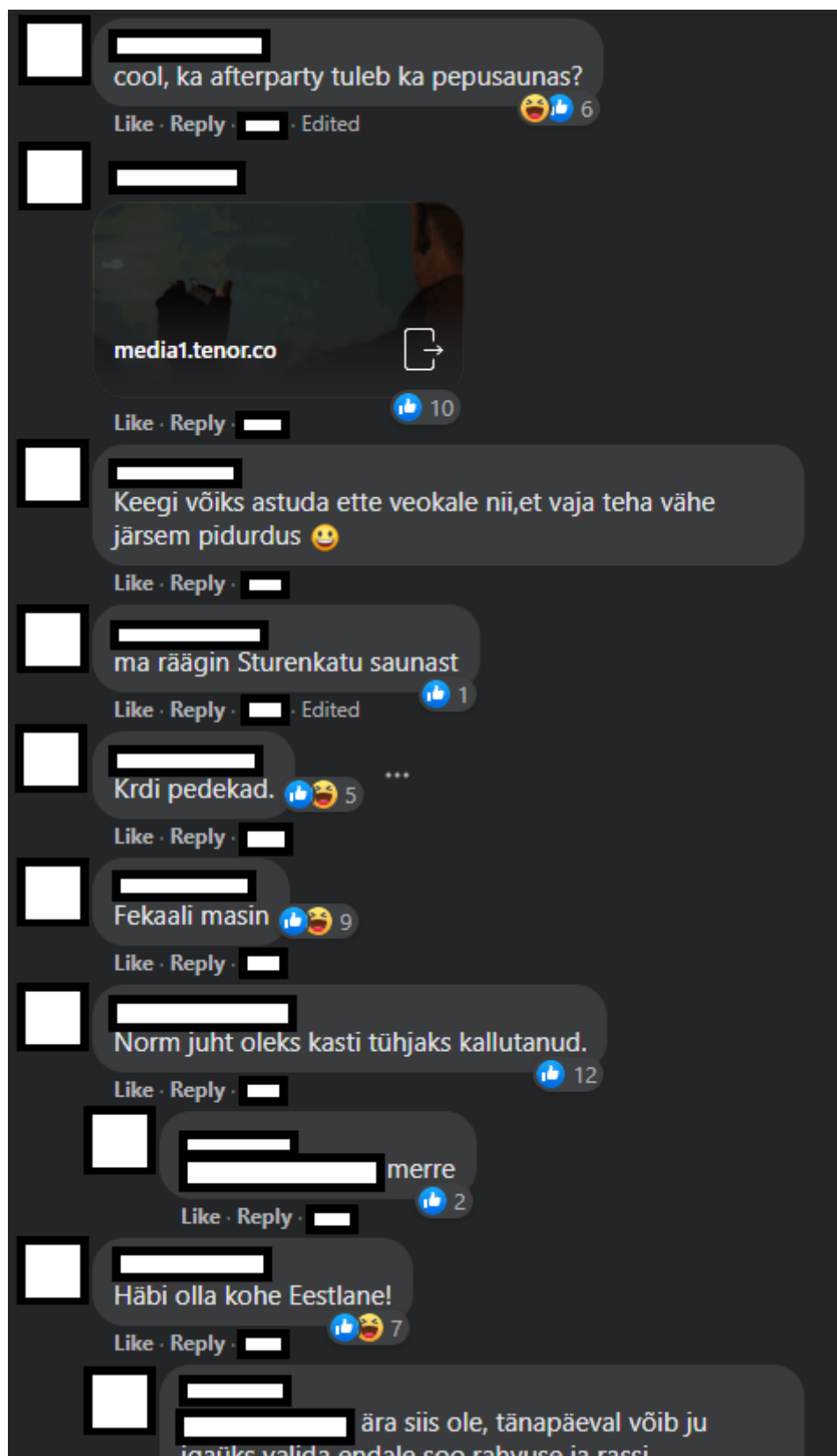
Lisa 4. Mõttekaardi väljavõte

Lisa 5. Postitus Eestlased Soomes Facebooki grupis

Lisa 6. Eestlased Soomes postituse all olev kommentaarium

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Mark Herman Ilumets,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

Eestlased maailmas ja nende käitumine diasporaa kogukondi ühendavates Facebooki gruppides,

mille juhendajad on Keiu Telve ja Tiit Tammaru,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Mark Herman Ilumets

24.05.2021